

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

RELATIONSVÅLD, KÖN & FÖRÄNDRING

- en studie om synen på våld i nära relationer inom
socialtjänster och kvinnojour

Alida Gadea

Kandidatuppsats SOPA63
Vårterminen 2019
Handledare: Annika Capelán

Abstract

Author: Alida Gadea

Title: Domestic violence, gender and change – a study on the view of violence in close relationships within social services and women's aid

Supervisor: Annika Capelán

Assessor: Eva Palmblad

The aim of this study was to explore how six professionals from three organizations that handle cases of domestic violence, depict partner violence and how they describe and understand the problem of domestic violence in relation to individual and gender perspectives. To analyze this theme, I used qualitative method. Interviews were held with staff members from three different cells: a social service office, a special unit of the social service office handling domestic violence, and a women's aid. I interviewed two from each cell and had six interviewed in total. The analysis was based on Lundberg's theory of process of normalization describing how violence in a domestic relationship commences and is upheld. Johnson's theory-model of four different types of violence in domestic relationship, was also used. Furthermore, I used the concepts: private sphere from feminist theory, construction of gender from social constructive theory, and fragmentation from social movements-theory in sociology. The result shows that the interviewed has a complex understanding of violence, where they assign both individual aspects and gender structural perspectives. The findings were also that men's cultures and patriarchal structures as well as gender roles were seen as socially constructed and possible to change. The normalization model emerges as a tool to understand and manage the violence. The normalization process also seems to help the respondents make the complex understanding of the violence more understandable. Respondents' portrayal of the violence could be interpreted as consequences of fragmentation of the issue. The special unit service office, which is a gender-integrated unit and which also treats both victims and perpetrators, calls the violence *violence in close relationships*, while the women's aid which only helps female victims of violence calls it *men's violence against women*. These differences also seem to affect the perspective of how central the individual or the gender structural perspective is for the staff members, which in the long run could affect how they handle the issue of domestic violence. The conclusion is that it seems to be important to manage two levels of the issue of domestic violence, both individual and structural, to target the whole problem.

Key words: domestic violence, gender, partner violence, masculinity, social services, women's aid, men's violence against women

Förord

Jag vill tacka min handledare Annika samt vänner och familj för genomläsningar och support. Även studieverkstaden skall ha tack för ett outhärligt stöd. Tack till min pojkvän Daniel som tror på mina idéer och alltid är en klippa. Och slutligen ett stort tack till alla respondenter som delat med sig av sina tankar och erfarenheter.

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	4
1.1 BAKGRUND.....	4
1.2 PROBLEMFÖRMULERING.....	6
1.3 SYFTE.....	7
1.4 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	7
1.5 AVGRÄNSNING	7
2 KUNSKAPSLÄGET	8
2.1 VÅLD I SVENSK OFFENTLIG POLITIK	8
2.2 KVINNOJOURERNAS FÖRÄNDRADE VILLKOR	10
2.3 SOCIALTJÄNSTENS SYN PÅ VÅLD I NÄRA RELATIONER.....	11
3 TEORETISKA PERSPEKTIV.....	13
3.1 TEORETISKA BEGREPP.....	14
3.2 TEORETISKA PERSPEKTIV	16
4 METOD OCH METODOLOGISKA ÖVERVÄGANDEN	18
4.1 VAL AV METOD	19
4.2 URVALSPROCESS OCH PRESENTATION AV INTERVJUPERSONER	21
4.3 GENOMFÖRANDE AV INTERVJUERNA	22
4.4 METODENS TILLFÖRLITLIGHET	23
4.5 BEARBETNING OCH ANALYSMETOD	25
4.6 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	25
5 RESULTAT OCH ANALYS.....	26
5.1 MANSKULTUR OCH KONSTRUKTIONEN AV KÖNSROLLER	26
5.2 NORMALISERINGSPROCESSEN SOM UTMÄRKANDE FÖRKLARINGSMODELL	29
5.3 ETT BORTTAPPANDE AV URSRUNGSPROBLEMET ELLER ETT NYTT FOKUS?.....	34
6 SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION.....	38
6.1 DISKUSSIONEN KRING KÖN VID SKILDRINGARNA AV VÅLDET	38
6.2 FÖRKLARINGSMODELLER OCH ORSAKER TILL VÅLDET.....	39
6.3 FÖRÄNDRINGENS KONSEKVENSER AV BEKÄMPNING AV VÅLD OCH VÅLDSUTTRYCK ÖVER TID	40
6.4 DISKUSSION	41
KÄLLFÖRTECKNING.....	43
BILAGOR	46
BILAGA 1.....	46
BILAGA 2.....	48

1 Inledning

1.1 Bakgrund

För många kvinnor världen över så är mäns fysiska och sexuella våld ett socialt säkerhetsproblem och ett hot mot deras liv och hälsa. Mäns våld mot kvinnor är en av de vanligaste orsakerna till ohälsa för kvinnor (WHO 2013). I Sverige, enligt Socialstyrelsen, innefattar begreppet *våld i nära relationer* våldsakter inom den närmaste familjen och definieras som ”ett mönster av handlingar som kan vara allt ifrån subtila handlingar till grova brott” (Socialstyrelsen 2019). Våldet i den nära relationen förstås utifrån begreppen psykiskt våld, fysiskt våld och sexuellt våld (ibid). I Sverige uppgav 18 procent av de som utsatts för misshandel att våldsutövaren var en närstående. För kvinnor som utsätts för våld är våldsutövaren för nära hälften en närstående, medan motsvarande andel för män är 3 procent, visar statistik från Brottsförebyggande Rådet (Brå 2019:1). Brottsförebyggande Rådets nationella kartläggning från 2014 visar att vid våld i nära relationer så utsätts kvinnliga offer oftast i hemmiljö, samt för högre grad upprepat och grövre våld när förövaren är en man (Brå 2014:8). Sexuellt våld, grovt våld samt upprepat våld mellan vuxna i hemmet, är vanligare när kvinnor blir utsatta av män. När det kommer till mäns våld mot kvinnor i nära relation så är svartsjuka, alkohol och upprepat våld vanliga inslag (Brå 2002:14).

Det dödliga våldet mot kvinnor i nära relationer har minskat både på senare tid och i ett längre perspektiv (Brå 2001:11, Brå 2017:5). Sedan 70-talet fram till 90-talet har det dödliga våldet i nära relation minskat med 30 procent (Brå 2001:11). Mellan 2008 och 2013 mördades 13 kvinnor per år av en man i en nära relation, jämfört med tidigare 00-tal och 90-tal där i genomsnitt 17 kvinnor mördades per år (Brå 2017:5). En förklaring till den sjunkande siffran kan, enligt Brå, vara att medvetenheten kring frågan har ökat i samhället, lagändringar och framväxten av kvinnojourer som skydd i akuta lägen (ibid). Inom socialt arbete är det viktigt att titta närmare på hur denna typ av våld hanteras, förstås och resoneras kring, och då dessa tre aspekter är beroende av varandra och nära kopplade, krävs således en förståelse för alla tre för att förstå en.

Från 1970-talet har våldsutsatta kvinnor som söker hjälp kunnat vända sig till den ideella sektorn som kallas kvinnojourer, vilka arbetat både med att ge skydd åt våldsutsatta kvinnor samt att verka som social rörelse för jämställdhet och mot könsmaktsordningen (Matsson 2011, Nilsson 2010). Under 1980- och 90-talet tog jämställdhetsdiskussionerna fart och gav

frukt i form av flertalet politiska reformer i frågan om våld i nära relationer. Frågan fick parlamentarisk politisk innebörd och vid denna tid anammades också begreppet *mäns våld mot kvinnor* för att beskriva frågan (Holmberg, Enander & Lindgren 2015).

År 1998 infördes lagen om grov kvinnofridskränkning vilken används då en man upprepade gånger utsätter en kvinna, som han haft eller har en nära relation till, för kränkningar (exempelvis fysiskt eller sexuellt våld) (Brå 2001:11). I och med kvinnofridsreformen fick kommunerna skyldighet att ge stöd och skydd åt våldsutsatta kvinnor och män (prop1997/1998:55). Trots kommunens ansvar finns kvinnojourernas verksamhet kvar eftersom kommunerna har svårt att finansiera stödet. Kommunerna är inte heller skyldiga att lämna bidrag till de ideella Kvinnojourerna även om de tar hjälp av dem (SFS 2015:454). En kartläggning gjord av Socialstyrelsen visade att 71 procent av Sveriges skyddade boenden drivs av ideella kvinnojourer (Socialstyrelsen 2013).

Enligt den officiella kriminalstatistiken så har våldet mot kvinnor i nära relationer ökat under 1990-talet. Samtidigt har också anmälningsbenägenheten ökat, ökningen är alltså troligtvis inte lika stor som framgår av statistiken utan mest troligt en kombination av ökad faktisk brottslighet och ökad benägenhet att anmäla brotten (Brå 2002:14). I Brås kartläggning (2002:14) ”Våld mot kvinnor i nära relationer” som syftade till att öka kunskapen om denna typ av brottslighet samt att försöka hitta förklaringar till den kraftiga ökningen av polisanmälningarna under 1990-talet, anges att förklaringar bakom våldet är svåra att sätta fingret på. I rapporten nämns att väsentliga förklaringsmodeller kommer dels från ett strukturellt perspektiv som betonar den manliga dominansen över kvinnor, dels ett individuellt perspektiv med fokus på psykologiska och socialpsykologiska omständigheter (Brå 2002:14).

I Brås nationella kartläggning av brott i nära relationer från 2014 är de strukturella förklaringarna inte lika betonade när det gäller mäns våld mot kvinnor, utan där framhålls istället bakgrundsfaktorer såsom ålder, familjrelation, utbildning, boendeform och ekonomiska förutsättningar (Brå 2014:8).

Vissa studier kring mäns våld mot kvinnor i nära relationer har visat att det finns en länk mellan strukturell ojämställdhet i ett samhälle och individers sympatier till traditionella könsroller. Vissa forskare menar att traditionella könsroller på sikt kan bidra till köns-

hierarkier i ett samhälle (Herrero et al. 2017). Man har också sett ett samband mellan traditionella könsroller och acceptans för och förövande av våld i nära relationer, från män mot kvinnor. Därmed konstateras av vissa, att traditionella könsroller är en riskfaktor för våld mot kvinnor i nära relationer (ibid).

I en studie av Eva Lundgren försöker hon förklara våld i en heterosexuell våldsrelation genom en processförståelse (Lundgren 2004). Lundgrens teori om våldets normaliseringsprocess beskriver hur gränserna i en relation förskjuts, och det avvikande börjar framstå som normalt både för den våldsutövande mannen och den våldsutsatta kvinnan. Orsaken till våldet är mannens uppfattning om att ett förhållande ska vara format av över- och underordning. Lundgrens teori har fått stort genomslag hos kvinnojourer; uppfattningen delas inte av alla medlemmar men har antagits av många inom kvinnojourerörelsen som förklaringsmodell för vad yrkesverksamma praktiskt stöter på i sitt vardagliga arbete i möten med våldsutsatta kvinnor (Nilsson 2009).

Våldet i det slutna rummet har, som nämnt, kallats för både *våld i nära relationer* och *mäns våld mot kvinnor* bland myndigheter och organisationer. På senare tid har våld i nära relationer diskuterats från en mer individualistisk tolkningsram inom politiken (Holmberg, Enander & Lindgren 2015). I och med att arbetet att hjälpa våldsutsatta blivit ett kommunalt ansvar så ville politiker inkludera även våldsutsatta män och våld förekommande i samkönade relationer. I svenska offentliga texter beskrivs våldsutsatta och våldsutövare numera som könsneutrala individer. Viss forskning säger att samhällsstödet därmed tenderar ha blivit en mer neutral praktik utan samma politiska förförståelse för kön (Mattsson 2011; Holmberg, Enander & Lindgren 2015).

1.2 Problemformulering

Som vi tagit del av i inledningen så framstår mäns våld mot kvinnor i nära relationer som ett problem som varierar mellan tid, rum och kultur, vilket innebär att vi kontinuerligt behöver uppdatera vår förståelse av problemet. Insatser och hantering av problemet måste också uppdateras. För forskning inom socialt arbete blir det särskilt viktigt att undersöka hur problemet hanteras av yrkesverksamma som möter våldsutsatta och våldsutövare i sitt arbete, samt hur det speglas i samhällets förändringar.

Då de samhälleliga instanser som hanterar våld i nära relationer är kvinnojourer, socialtjänsten och kommunala specialenheter inriktade på våld, har jag i denna studie valt att vända mig till ett antal personer arbetandes inom dessa enheter. Genom kvalitativ ansats undersöker jag hur de yrkesverksamma resonerar kring våld i nära relationer som socialt fenomen. Jag undersöker också vilka tendenser som kan skönjas i deras förhållningssätt till våldet i förhållande till kön.

1.3 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur våld i nära relationer framställs och förstås av yrkesverksamma vid tre skilda enheter: en Socialtjänst, en Kvinnojour samt en Specialenhet inom socialtjänst inriktad på våld. Detta för att förstå hur våld i nära relationer framställs och förstås av berörda samhällsinstanser.

1.4 Frågeställningar

- Hur diskuteras kön vid skildringarna av våldet?
- Vilka förklaringsmodeller och orsaker till våldet beskriver intervjupersonerna?
- Hur upplever intervjupersonerna att bekämpning av våld och våldsuttryck förändrats över tid?

1.5 Avgränsning

I begreppet *våld i nära relationer* inkluderas förutom vuxna personer, även barn som utsätts för våld eller bevittnar våld. Begreppet omfattar även våld i samkönade relationer samt män som utsätts av våld från en kvinna. I min studie har jag valt att inte inkludera dessa typer av våld. Trots att jag inte inkluderar dessa så använder jag mig av begreppet våld i nära relationer, då detta är det gängse begreppet och ger utrymme för vidare perspektiv. Mitt fokus ligger dock på förhållandet mellan utgångspunkterna våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor.

2 Kunskapsläget

Inledning

Det finns mycket forskning inom fältet ”mäns våld mot kvinnor”, vilken tar upp olika vinklar och på olika nivåer. När det kommer till syn och förhållande till denna typ av våld från yrkesverksamma inom socialtjänst är forskningen lite mer begränsad.

Eftersom jag vill få svar på hur våld förstås och framställs så har jag i min kunskapsöversikt först redogjort för hur synen på våld tagit sig uttryck på en övergripande politisk nivå; hur man formulerar sig kring våldet inom olika fält, hur detta förändrats samt vilka förklaringar och orsaker som ses som bidragande till våldet. Därefter tar jag upp studier som undersöker hur yrkesverksamma på Kvinnojourer, kommunala Specialenheter inom socialtjänsten och Socialtjänst ser på och hanterar våld.

Mina sökord har varit: ”våld i nära relationer”, ”mäns våld mot kvinnor”, ”domestic violence”, ”violence against women”, ”kvinnojour”, ”våld som situation” och ”maskulinitet”. Sökningar har gjorts på LubCat, Lovisa och Google Scholar.

2.1 Våld i svensk offentlig politik

2.1.1 Mäns våld mot kvinnor blir ett socialt problem

I en studie av Maria Wendt Höjer (2002) visar hon att våld måste förstås utifrån maktordningen mellan män och kvinnor, och menar att våld mot kvinnor är ett problem som rör frågor om demokrati och medborgarskap. Hon undersöker hur mäns våld mot kvinnor har hanterats i svensk offentlig politik under perioden 1930-tal till 1990-tal samt på vilket sätt den offentliga politikens hantering av våld mot kvinnor kan sägas upprätthålla och/eller utmana en könsmaktsordning. Hennes empiri består av offentligt tryck som behandlar frågor om våldtäkt och kvinnomisshandel. Under perioden 1930 – 60-tal så debatterades i riksdagen huruvida mäns våld mot kvinnor skulle ses som en offentlig fråga eller om det var en privat ensak inom familjen. Våldet framställdes dels som något naturligt mellan makar. Och grövre våld förklarades som följd av alkoholism eller sinnessjukdom. Wendt Höjer menar att vid den tidpunkt då denna fråga diskuterades, så upprätthölls fortfarande den manliga normen. Den så

kallade allmänna synvinkeln var egentligen ett manligt perspektiv och kvinnors intressen hamnade som sekundär-intressen i politiken (Wendt Höjer 2002).

Frågan om våld mot kvinnor har politiserats genom att det har blivit föremål för politik och tagits ur det privata sammanhanget till det offentliga. Men trots att våldsfenomenet mäns våld mot kvinnor började diskuteras i den svenska politiken så menar Wendt Höjer att frågan fortfarande skymmer en förståelse utifrån kön. Det visar sig exempelvis i juridiken, där våld i nära relationer formuleras som ett enskilt problem, utan beaktande och problematisering av övergripande strukturer eller maktförhållanden (Wendt Höjer 2002). Hon menar att om vi på riktigt börjar politisera frågan om mäns våld mot kvinnor så kommer den att handla om konflikt och skilda intressen – konflikt och skillnad mellan könen som måste förstås och lösas i kollektiva termer. Under 2000-talet har frågan avpolitiserats på nytt när uttrycket mäns våld mot kvinnor stegvis byts ut till det avkönade våld i nära relationer i offentliga dokument, en tolkning som öppnar för att det är individer som förgriper sig på andra individer. Generellt i politiken kopplas sällan kön till övergripande ordning eller makt. Tillsammans med den könlösa synen på våld resulterar det i att frågan handlar om individers personliga relationer och känslor som de behöver komma till rätta med; ett problem som löses med hjälp av terapi. Därmed görs problemet till något privat och individuellt snarare än kollektivt och politiskt, vilket blir att förflytta problemet från den offentliga sfären på nytt tillbaks till den privata sfären (ibid).

2.1.2 Kvinnojourrörelsens kamp om tolkningsföreträdet

I en avhandling av Gabriella Nilssons (2009) undersöker hon den oenighet om mäns våld mot kvinnor som råder mellan olika professioner och professionella skikt i samhället och deras kamp om tolkningsföreträde. Då min studie fokuserar på medarbetare inom Kvinnojour så har jag valt att lyfta fram Nilssons (2009) redogörelser för kvinnojourrörelsens kamp för den egna kunskapens legitimitet och kvinnojourernas strid om tolkningsföreträde i kvinnomisshandelsfrågan (Nilsson 2009). Kvinnojourrörelsen uppkom på 1970-talet och växte sig allt starkare under 1980-90-talen. Vid samma tidpunkt började också forskningen intressera sig för kvinnomisshandel. Forskningen bekräftade jourkvinnornas erfarenheter av att arbeta med våldet, på så vis legitimerades deras kunskaper och erfarenheter. Kvinnojourrörelsen påverkade det politiska landskapet och åtgärder mot kvinnomisshandel och för kvinnofrid diskuterades på politisk nivå (ibid).

Nilsson bekräftar, liksom Wendt Höjer (2002) att trots de politiska åtgärder som gjordes under 90-talet, som t.ex. införandet av kvinnofridslagstiftningen, så utmanades problemet med mäns våld mot kvinnor inte i grunden. Hon poängterar att den könspolitiska förklaringsmodellen som lyfts av kvinnojourer och kvinnoforskare har inneburit att se män som grupp, och att därmed antagandet att vilken man som helst har potential att utöva våld mot en kvinna genom denna position. Då män, till skillnad från kvinnor, inte är vana att pekats ut som grupp, så upplevs detta som kontroversiellt, och de vill heller inte kännas av att män som grupp skulle dra fördel av kvinnors underordning (Nilsson 2009).

Nilsson (2009) tar i sin studie upp hur kvinnojourerörelsen anammade teorin om Normaliseringsprocessen (Lundgren 2004). De ansåg att den stämde överens med deras kunskaper och erfarenheter och kunde använda den för att ”hänga upp” sina kunskaper på. Enligt Nilssons studie så var det viktigt för kvinnojourerörelsen på 80-90 att forskning på ämnet började komma så att deras praktiska kunskaper och erfarenheter kunde få legitimitet och därmed få ett större erkännande om att våld mot kvinnor var ett problem.

Nilssons resultat visar också att det främsta redskapet som använts för att hävda tolkningsföreträde för kvinnojourerna har varit användandet av vetenskap, den har använts både för att försvara och stärka och för att ifrågasätta och utmana. Det har därmed funnits en konsensus kring synen på hur sanning och kunskap uppnås, och vetenskap upplevs som legitimt (ibid).

2.2 Kvinnojourernas förändrade villkor

I Sara Helmerssons (2017) avhandling ”mellan systerskap och behandling. Omförhandlingar inom ett förändrat stödfält för våldsutsatta kvinnor” studerar Helmersson ideella kvinnojourer och kommunala verksamheter specialiserade på våld i nära relationer. Hon undersöker hur spänningar mellan olika traditioner kommer till uttryck beroende på om traditionerna tar ansats från en feministisk analys eller mer professionellt färgade ideal, och vad dessa traditioner får för konsekvenser i den lokala praktiken (Helmersson 2017). Studiens empiriska material inhämtades med hjälp av deltagande observationer, intervjuer, enkäter samt verksamhetsdokument (ibid).

Resultaten visar att en ökande professionalism blivit framträdande på kvinnojourerna vilken tränger ut den feministiska doxan (läs: en allmän feministisk uppfattning på jourerna).

Byråkratisering och utförandet av socialtjänst har tagit större del i jourernas dagliga arbete. Kvinnojourerna har rört sig från att vara särorganiserade och fristående från offentliga verksamheter, till att ha ett tätt samarbete med kommunala specialenheter. Detta menar Helmersson utmanar Kvinnojourernas ursprungliga utgångspunkt: att vara ett oberoende alternativ (Helmersson 2017).

Studien visar också att administration fått en central plats i verksamheterna. En stor del av jourarbetarnas tid går till administrativa uppgifter som att söka och avrapportera pengar. Som konsekvens av detta finns mindre tid till att exempelvis driva opinionsarbete. Flera av intervjupersonerna som jobbar på kvinnojourerna betonade att jourernas verksamheter vilar på osäker grund då de måste ansöka om pengar år för år (även projektpengar), vilket gjorde det svårt för jourerna att planera sin verksamhet. Helmersson finner samtidigt att kvinnojourerna utgår ifrån ett kvinnoemancipatoriskt stödideal, dvs. att stärka kvinnan som person genom att tro på den hennes livsberättelser, avlasta henne från skuld och att stärka hennes inre förmågor (ibid).

En av Helmerssons slutsatser är att frågan om mäns våld mot kvinnor har fragmenterats under 2000-talet. Precis som Wendt Höjer (2002) så betonar Helmersson hur fokus på könsmakt och våldsutsatta kvinnor flyttats till relationer och familjemedlemmar. Även det nya neutrala begreppet (våld i nära relationer) för att inkludera fler, visar på denna fragmentering, menar Helmersson (2017).

2.3 Socialtjänstens syn på våld i nära relationer

I Tina Mattssons (2011) forskningsrapport utvärderas en specialenhet inom socialtjänsten specialiserad på våld i nära relationer och som arbetar könsintegrerat, dvs. behandlar både män och kvinnor, både våldsutsatta och våldsutövare. Mattsson genomförde både intervjuer och observationer. Det är intressant att lyfta denna studie då jag i min studie fokuserar på förståelse av våld hos yrkesverksamma från samma typ av kommunal Specialenhet som den Mattsson studerar (Mattsson 2011).

En grundläggande utgångspunkt för antagandena om våld på Mattssons studerade organisation var att ha en ”helhetssyn”. Med detta menas att i arbetet med våld ska alltid

hänsyn tas till flera perspektiv, våld och våldsrelationer är alltså komplexa (Mattsson 2011). Resultaten visar att personalen var tveksam mot strukturella feministiska tolkningar av våld. De uppfattade detta synsätt som enkelspårigt i förståelsen av våldsutsatta kvinnor och våldsutövande män. Även om flera ställde sig bakom feministiska strukturella förståelser så var de kritiska till användandet av sådana teorier eller analyser i sitt arbete med motiveringen att de ville ha "neutrala" perspektiv. Detta menar Mattsson kan bli problematiskt i förhållande till den verklighet de befinner sig i som vid tiden för studien visade att de våldsutsatta personer som personalen mötte endast var kvinnor. Mattsson menar att de teorier som brukar tolkas som neutrala ofta visar sig ta utgångspunkt i mannen som norm (ibid).

Mattsson drar slutsatsen att det fanns behov av ett erkännande av maktrelationer mellan kvinnor och män på den berörda organisationen då det skulle kunna utmana de neutraliserande förloppen som skedde kring mäns våld mot kvinnor. Hon menar att det hjälper i mötet med klienten förstå hur våld, kön och makt hänger ihop när man arbetar med våld i nära relationer. Uteblivandet av detta erkännande osynliggjorde kvinnors utsatthet. Vid de tillfällen då de feministiska förståelserna och kunskaperna om våld integrerades med relationella perspektiv lyckades personalen rikta fokus mot problemet och männens ansvar (ibid).

I Veronica Ekströms (2016) avhandling "Det besvärliga våldet. Socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer" undersöker hon hur yrkesverksamma på en socialtjänst upplever det att jobba med våldsutsatta. Ekström studerar hur stödet från socialtjänsten till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer ser ut. Avhandlingen är gjord i delstudier som redovisas i fyra olika artiklar. I de olika delarna undersöker Ekström bland annat, hur stödet för en våldsutsatt kvinna är organiserat av socialtjänst, socialarbetares upplevelse av vilka behov de våldsutsatta kvinnorna de möter har samt vilket stöd de erbjuder och hur de använder sitt handlingsutrymme. De fyra delstudierna genomfördes genom textanalys och kvalitativa intervjuer (Ekström 2016).

I resultaten går bland annat att se att de våldsutsatta kvinnornas behov ofta fick lov att förändras och anpassas så att de skulle vara hanterbara inom socialtjänstens ramar samt att det stöd som erbjöds de våldsutsatta kvinnorna kunde se oerhört olika ut dels utifrån lokala förutsättningar och dels utifrån de enskilda socialarbetarnas uppfattning och synsätt (jämför Mattsson 2011). Ekström ser det som problematiskt för de våldsutsatta kvinnorna att inte veta

vad för slags stöd hon har rätt till och därmed inte kunna kräva det. Makten att själva definiera sina behov och få adekvat hjälp tas ifrån kvinnorna (Ekström 2016, Mattsson 2011)

Uppdelningen av ansvar inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg bidrog också till en osäkerhet hos socialarbetarna kring huruvida de våldsutsatta kvinnorna kunde få ett helhetsstöd. Vidare ansåg de att arbetet med stöd till de våldsutsatta ges för lite resurser. Samtidigt såg de det som bekymmersamt med vetskapen att när vissa grupper prioriteras ekonomiskt riskerar andra grupper få mindre resurser. Då varken behov eller reella insatser i relation till behoven preciseras i politiska propositioner så blir medarbetarnas/de yrkesverksammas egen tolkning av stor betydelse av hur de våldsutsatta kvinnornas behov och rätt till stöd ska förstås. Utförandet av socialt arbete har gått från att personal har gemensam kunskap till att bli uppdelat i specialiseringar, något som Ekström menar riskerar att bidra till svårigheter i att ge ett fullgott stöd då behov som de våldsutsatta kvinnorna har är flera. Å andra sidan kan specialiseringen bidra till en fördjupad kompetens på området, men det är inte alltid görbart att ha ett speciellt ansvarområde som bara arbetar med våld i nära relationer, t.ex. i små kommuner (Ekström 2016).

3 Teoretiska perspektiv

I detta kapitel presenteras de teoretiska perspektiv och de teoretiska begrepp som kommer stå till grund för min analys av studiens empiri. Syftet med studien är att undersöka hur våld i nära relationer framställs och förstås av yrkesverksamma vid tre skilda enheter: en Socialtjänst, en Kvinnojour samt en Specialenhet inom socialtjänst inriktad på våld. Analysen kommer utgå från ett urval av teorier och begrepp ur feministisk och sociologisk teori som fokuserar på genus, normalisering, förändringsprocess, makt och kontroll. Jag kommer ta hjälp av Lundgrens normaliseringsteori om nedbrytningsprocessen i ett våldsförhållande samt Johnsons teorimodell om olika våldsformer i den nära relationen. Dessutom tar jag hjälp av begreppen privat sfär från feministiska teorier och kön som konstruktion från Butlers genusteori samt Mauss begrepp fragmentering från sociologiska teorier om sociala rörelser.

3.1 Teoretiska begrepp

3.1.1 Privat Sfär

Ett begrepp som använts av feministiska teoretiker är *privat sfär* (Wendt Höjer & Åse 1999). Jag har valt det begreppet då forskning visar att det mesta av våldet som förekommer mot kvinnor sker i det slutna rummet, därav kan begreppet vara relevant för studier som rör just våldet i hemmiljö och belysa det ur ett feministiskt perspektiv.

Feminismens strävan har i mångt och mycket handlat om att lägga fokus på kvinnors erfarenheter och viljan att dessa ska bli erkända och upprätthållna. En stor del av kvinnoförtrycket förekommer inom hemmets ramar, i den så kallade privata sfären. Genom att uppmärksamma kvinnors situation inom den privata sfären belyses förtrycket av kvinnan i hemmet och i nära relationer. De frågor som rör kropp, kön och könsrelationer var tidigare inte föremål för den svenska politiska arenan. I Sverige var det tidigare en självklarhet att kvinnan hörde till hemmet och hushållets bestyr i den privata sfären utan att blanda sig i arbetsliv eller politik i den offentliga sfären. Däremot fick mannen vistas i både den offentliga och den privata sfären. Parollen ”det personliga är politiskt” är och var ett protestrop för negligerandet av kvinnors situation i samhället (Gemzöe 2013).

Genom att framhålla denna uppdelning av privat och offentlig sfär så synliggörs uppfattningen om män och kvinnor. Och även om kvinnor i dagens Sverige har tillgång till den offentliga sfären så kvarstår ojämställdheten och därmed mannens makt över kvinnan. Förtryck i form av mäns kontroll av kvinnor i familjen, sexuellt förtryck inom och utom familjen, kvinnomisshandel och kvinnoförakt är exempel på detta. Konsekvenserna av denna uppdelning mellan privat och offentlig sfär blir enligt Maria Wendt Höjer att, samtidigt som kvinnor underordnas och kontrolleras i den privata sfären så räknas inte deras erfarenheter och upplevelser som något politiskt (Wendt Höjer 1999).

3.1.2 Könskonstruktion

Med begreppet genus vill man skilja på biologiskt kön från socialt och kulturellt kön. Genus handlar om hur vi förstår vad som är manligt och kvinnligt, och vilka egenskaper och förväntningar vi lägger hos kroppars uppsättning och utseende. Denna förståelse påverkas av sammanhang, kultur och tid (Lindgren 2009).

Postmodernismen är en tanketradition som vänder sig mot modernismen, den senare utgår från förnuftsideal och menar att alla människor i grunden är likartade. Det finns en universell mänsklig natur; vi karakteriseras av vårt förnuft och detta är grunden för vår identitet. Postmodernismen kritiserar detta synsätt och hävdar att varje människa har sin egen natur sin egen subjektivitet, vilken i sin tur är konstruerad av språket, kulturen och historien och är elastisk, ständigt i förändring (Gemzöe 2013). Judith Butler (1993) är en postmodern feminist som utvecklat feminismens syn om *kön som social konstruktion*. Hon ifrågasätter exempelvis kategorin kvinna och menar att det inte finns någon sådan kategori som är enhetlig och universell. Butlers syn på konstruktivism är långtgående, i den mån hon menar att det inte går att dra en gräns mellan biologiskt kön och genus, då båda är lika socialt konstruerade. Genus, det vill säga kvinnlighet eller manlighet, hänger inte på något självklart vis samman med det biologiska könet. En person med kvinnokropp kan sägas bete sig manligt och vice versa och det har inget med biologi att göra. Butlers begrepp *performativitet* beskriver hur genus hela tiden iscensätts genom upprepade handlingar och tal. Vi har uppfattningar av vad som är manligt kroppsspråk, men bakom detta kroppsspråk finns ingen *essens* av manlighet. I vårt konventionella synsätt så tror vi dock att manligt kroppsspråk motsvarar nån slags *essens* av manlighet. Butler är dock noga med att understryka att bara för att det inte finns en sann *essens* i genusidentiteten så betyder det inte att man kan kasta av eller på den hur som helst. Tvärtom, bryter man mot de normerande idéerna om genus så riskerar man att bli drabbad av socialt förtryck. På så sätt visar performativitet hur stark betydelse omgivningen har för upprättande av tvåkönsnormen, då den bekräftar eller sanktionerar ett visst beteende eller uttryck (Butler 1993).

3.1.3 Fragmentering

Begreppet *fragmentering* kommer från Armand Mauss (1975) teori om hur ett socialt problem uppstår, utvecklas och upphör. Ett socialt problem uppstår, enligt Mauss när grupper av människor får upp ögonen för en fråga som de anser är ett problem. Genom att oorganiserat uppmärksamma frågan på olika sätt och sedermera organisera sig så etablerar frågan plattform. Samtidigt möter frågan mer motstånd utifrån. I denna fas är rörelsen stark. När sedan frågan tas upp i samhällsliga institutioner så börjar den institutionaliseras. Politiker intresserar sig för frågan och massmedia uppmärksammar den. Dessa framgångar är dock början på slutet, menar Mauss. I denna fas börjar nämligen en *fragmentering* av frågan. Många av de aktiva inom rörelsen känner sig nöjda att frågan tagits upp på tapeten och lutar

sig tillbaka eller vänder sig till ett nytt problem. De som är kvar i rörelsen ingår i konflikter om hur framtida strategier ska föras. En del ledare i rörelsen blir uppköpta av samhället. De lämnar rörelsen de kom ifrån och får andra positioner på andra platser. Vissa av de som stannar kvar vid ursprungsfrågan ses på som fanatiker av utomstående. Talespersoner och ledare som är kvar i den sociala rörelsen går olika riktningar vilket medför att det som ansågs som problemets kärna i början, försvinner dvs frågan fragmenteras. De allt färre som stannar kvar vid ursprungsfrågan och arbetar med den (riskerar nu att) ses på som fanatiker av utomstående (Mauss 1975).

3.2 Teoretiska perspektiv

3.2.1 Johnsons våldsteori

Peter Johnsons (2006) våldsteorier avseende våld i nära relationer Johnson riktar fokus mot våldets komplexitet, makt och kontroll och lyfter betydelsen av kön när det kommer till partnervåld. Johnson delar upp våld i nära relationer i fyra kategorier där han förklarar vilken typ av våld det rör sig om.

Den första kategorin kallas för intim terrorism (*intimate terrorism*) och inom denna kategori återfinns de relationer där endast den ena personen i förhållandet är kontrollerande och våldsam men inte den andra personen. Ofta är det mannen i den nära heterosexuella relationen som är den som är både kontrollerande och aggressiv. *Den andra* kategorin kallar Johnson för våldsamt motstånd (*violent resistance*) och här ingår de relationer där den ena personen är våldsam men ej kontrollerande medan den andra personen i relationen är både kontrollerande och våldsam. Här brukar man kunna se att kvinnor i heterosexuella relationer är den som är våldsam utan att vara kontrollerande. *Den tredje* kategorin är situationellt våld i parrelation (*situational couple violence*) och innebär att den ena eller båda personerna i relationen är våldsamma men ingen av dem både kontrollerande och våldsam. *Den fjärde* kategorin heter ömsesidig vålds-kontroll (*mutual violence control*) och här åsyftas en relation där båda är kontrollerande och våldsamma, vilket är väldigt ovanligt (Johnson 2006).

Johnson betonar att hans teorier kan hjälpa oss att förstå vilket typ av våld olika forskare fokuserar på och lyfter. Statistik visar att våld i nära relationer utövas av nästan lika stor andel män som kvinnor (Brå 2017:5). Därmed skulle man kunna se våldsutövning som något som utövas av jämställda parter i en nära relation. Samtidigt visar statistik att män oftare använder

grövre och upprepat våld mot kvinnor i nära relationer. Dessutom står män för majoriteten av allt våldsutövande mot andra män (Brå 2017). Därmed går att säga att män som grupp utövar det mesta av våldet i samhället, och då blir kön något att hänsyn till. De Johnson kallar familjeforskarna har undersökt situationellt våld i parrelation och de feministiska forskarna har undersökt intim terrorism. Johnsons teorier kan utmana bilden av den våldsutsatta som ett passivt offer då de betonar motståndet och det relationella i våldsakterna (Johnson 2006).

3.2.2 Normaliseringsprocessen

Sociologen Eva Lundgrens (2004) teori utgår från en studie hon gjorde på 80-talet i Norge. Hon intervjuade kvinnor som varit utsatta för våld från en man i nära relation. Härifrån grundade Lundgren en våldsförståelse som hon kallar för *normaliseringsprocessen*, vilken förklarar hur våldet genom en processförståelse där gränserna i en relation förskjuts. Det avvikande börjar framstå som normalt både för våldsförövaren och våldsoffret, där våldsförövaren tillslut får total kontroll över våldsoffret. Orsaken till våldet är mannens uppfattning om att ett förhållande ska vara format av över- och underordning, menar Lundgren. Hon menar att mäns våld mot kvinnor i nära relation är ett av många uttryck för det könsförtryck som finns överallt i samhället. Men tendensen till våldsutövande och underkastelse finns hos både män och kvinnor (Lundgren 2004).

I det initiala skedet av normaliseringsprocessen använder sig mannen av kontroll och isolering, vilket syftar till att krympa kvinnans livsutrymme. I detta skede sker nödvändigtvis inget fysiskt våld utan kommentarer för att distansera kvinnan från andra personer, t.ex. “är din väninna alltid så korkad?” (ibid). Vid första slaget ser kvinnan våldet som något oacceptabelt. I detta skede kan hon fortfarande lägga skulden för våldet på mannen. Efterhand, med ökad begränsning av livsutrymme så sker en gradvis förskjutning av uppfattningen av våldet. Kvinnan försöker förstå våldet genom externalisering, dvs. att mannens våldsutövning är relaterat till andra omständigheter, det behöver inte ha nått att göra med hur mannen egentligen är. Den ökande gränsförskjutningen tillsammans med förändrad självbild gör att verklighetsuppfattningen för kvinnan stegvis förändras. Mannen fortsätter samtidigt begränsa kvinnans kontakt med omvärlden. I och med det krympande livsutrymmet får mannen mer kontroll över kvinnans liv, och för kvinnan blir mannen tillslut/efter ett tag den enda kontakten och referensen hon har. Gränserna för vad kvinnan accepterar eller uppfattar som gott eller ont suddas ut.

För mannen handlar det inte bara om att kontrollera kvinnans handlingar, utan även en emotionell kontroll vilket han uppnår genom att ge kvinnan en växelvis verkan mellan värme och våld (Lundgren 2004). De gånger mannen ger värme till formas ett intimt band. Hade mannen bara varit våldsam och kall så hade det varit lättare för kvinnan att lämna. Efter misshandeln ersätts oftast våldet med ömhet och omtanke från mannen, ursäkter och tröst. Denna växelverkan håller kvinnan fortsatt investerad och inblandad känslomässigt. Denna växling skapar känslomässig förvirring hos kvinnan. Lundgren menar att kvinnor är upplärda att vara omhändertagande och drivs av en vilja att förstå, detta sker också med kvinnan i normaliseringsprocessen. I det fallet där hennes livsutrymme krympt och mannen har kontroll över hennes känslor börjar hon lägga skulden för våldet på sig själv och skjuter aktivt bort ansvaret från mannen. På så vis utmanas hennes uppfattning om sig själv och självkänslan krymper. Hon börjar försöka anpassa sig till mannens verklighetsuppfattning, som en strategi för att undvika våld och för att uppfylla hans krav på henne som kvinna. Till slut, i den sista fasen som kallas för internalisering, så ser kvinnan sig själv utifrån mannens ögon. Hon förstår nu våldet som en konsekvens av att hon gör något fel. Hon börjar själv upprätthålla dessa maktstrukturer. Och när mannen utövar våld mot henne blir hon inte längre ledsen över att han slår henne utan ledsen över att hon har gjort fel. Kvinnans strategier för att hantera våldet blir att försöka anpassa sig efter de gränser som mannen sätter som hela tiden suddas och förflyttas. Kvinnans hantering av våldet genom anpassning och att göra mannens verklighet till sin egen, resulterar tillslut att hon internaliserats in i våldsverkligheten och identifierar sig med denna.

Lundgren menar att våldet också blir ett sätt för mannen att stärka sin maskulinitet som överordnad och kvinnans femininitet som undergiven. Denna maktbalans kommer mannen tillslut också se ur ett erotiskt perspektiv där våld och sexuellt samliv blir tätt förknippade med varandra. Lundgrens teori betonar att våldet är planerande och strategiskt. Våldsutövaren kontrollerar var och hur våldet ska ske. Exemplevis så kan han slå kvinnan på ställen där det inte ska synas utåt. Våldet är alltså inte ett blint raseriutbrott, utan mannen är medveten om när det ska ske, hur och var (Lundgren 2004).

4 Metod och metodologiska överväganden

I detta avsnitt redovisar jag för mitt val av metod och tillvägagångssätt för uppsatsen. Jag för en diskussion kring metodval, urval, tillvägagångssätt och tillförlitlighet och tar även upp

etiska överväganden då det som studeras är människor och deras syn på ett socialt fenomen. Jag har använt mig av en kvalitativ ansats i uppsatsen då den metoden lämpar sig bäst för att besvara uppsatsens frågeställningar och belysa syftet. För att samla in empiri har jag använt mig av semistrukturerade intervjuer.

4.1 Val av metod

Jag har med denna studie ämnat få en större förståelse för hur tre olika typer av organisationer arbetar i förhållande till fenomenet våld i nära relationer samt en fördjupad förståelse om hur medarbetarna på arbetsplatserna framställer och förstår av densamma, samt hur kön diskuteras. Vid konstruktionen av frågeställningarna framkom att kvalitativ ansats var den bäst lämpade för att besvara dem och det jag ville undersöka. Jag ville höra resonemang och fylliga beskrivningar av våldsfenomenet och få en inblick i medarbetarnas verklighet och deras upplevelser av den. För att kunna få dessa mer djupgående tankar och förståelser passade kvalitativ ansats bäst.

4.1.1 Kvalitativ metod

Kvalitativ forskning rymmer en induktiv syn vilken strävar efter att se teorin efter observation eller resultat istället för att ställa en hypotes som man sedan vill bekräfta eller förkasta. I min studie går jag in med viss förståelse med hjälp av tidigare forskning och teoretiskt perspektiv men min ansats inbjuder till tolkning inte mätning. Jag kan inte veta mer än det jag får fram från de tre organisationer jag har undersökt och de sex personer jag intervjuat (Bryman 2011 s 27-28), men jag kan med hjälp av tolkningar gjorda med hjälp av de teoretiska förklaringsmodeller jag valt, i viss mån generalisera bortom de tre enheterna och komma åt våld i nära relationer som (ett bredare) socialt fenomen.

Till skillnad från kvantitativ forskning så betonar kvalitativ forskning orden mer än siffrorna. Kvalitativ metod lägger tyngden på en förståelse av hur människor i en viss miljö tolkar/upplever sin sociala verklighet. Den kunskapsteoretiska ståndpunkten är alltså tolkningsinriktad. Kvalitativ metod har en konstruktivistisk utgångspunkt, vilket betyder att vår uppfattade verklighet ständigt socialt konstrueras i ett samspel mellan individer, och inte bara kan existera oberoende av dessa samspel. Med kvalitativ metod ges en öppning

för mer uttömmande svar och djupare analys för min studies frågor och jag däremot undersöka hur medarbetare uppfattar sin sociala verklighet och hur denna verklighet är konstruerad (Bryman 2011 s 40, 41, s 349).

4.1.2 Intervjumetod

Jag har använt mig av kvalitativa semi-strukturerade intervjuer vilka jag fann lämpliga eftersom jag med min studie var ute efter respondenternas egna föreställningar och åskådningar (Bryman 2011 s 412). Semistrukturerade intervjuer kännetecknas av att man använder sig av en intervjuguide med specifika teman men där utrymme finns för intervjupersonerna att utforma sina egna svar. Frågorna behöver inte följa ordningen från intervjuguiden, och metoden tillåter även att ställa följdfrågor och ta upp sådant som kanske inte är tänkt på i förväg, eller andra frågor som anses vara relevanta. Intervjun kännetecknas alltså av både viss struktur och viss flexibilitet, vilket är fördelaktigt om man vill ha ett utforskande samtal i intervju. Med kvalitativa intervjuer kan också, om nödvändigt, en person intervjuas flera gånger för att säkerhetsställa att man fångat in den data man behöver (Bryman 2011 s 413).

Jag intervjuade sex medarbetare på tre olika enheter, varje intervju tog mellan 20 – 60 minuter. Även om jag önskat intervjuas fler för ett fylligare material så fanns inte tidsutrymme till detta.

Undersökningen är genomförd med semistrukturerade intervjuer där jag först konstruerade en intervjuguide med teman utifrån syfte och frågeställningar. Intervjuguiden bestod av öppna flera frågor på temana ”bakgrund”, ”kategorisering av våld”, ”organisationen och det praktiska arbete/praktiska erfarenheter”, ”genus och andra sociala aspekter” och ”teori/ideologi” (se bilaga). Samtidigt fanns en frihet för respondenten att utveckla sina svar och resonemang fritt utan inbördes ordning utifrån mina teman. På så vis kunde även nya frågor som jag ansåg vara relevanta få uppstå och undersökas, så länge de höll sig till temana (Bryman 2011, s 415). Intervjuerna har spelats in med diktafon, efter intervjupersonernas samtycke.

Patrik Aspers (2011) skriver att det ideala samtalet sker på lika villkor och utan maktutövning. Som intervjuare måste man tänka på att man har en viss makt att styra samtalet och vara medveten att man inte styr samtalet genom vinklade frågor eller bakomliggande

agenda (Aspers 2011 s 141). Ett önskvärt klimat i samtal enligt Aspers är ett där tankar kan utbytas utan maktutövning eller tvång (ibid). Detta var något jag hade i åtanke under intervjuernas gång, jag ville att respondenterna skulle kunna känna sig trygga i att svara det som var deras åsikt vilket jag försökte uppnå genom att vara öppen och ödmjukt inställd och försöka att inte visa eventuella egna åsikter.

4.2 Urvalsprocess och presentation av intervjupersoner

Jag har gjort ett så kallat målstyrt urval vilket enligt Bryman (2011) utgår ifrån ett försök att få en samstämmighet mellan forskningsfrågor och urval. Då vissa specifika respondenter krävdes för att ge relevans åt mina forskningsfrågor så passade målstyrt urval bra för min undersökning. Jag har vänt mig till ett antal offentliga verksamheter samt några kvinnojourer där min berörda målgrupp finns. Den berörda målgruppen är i mitt fall medarbetare som på olika sätt arbetar med personer som varit utsatta för våld. Yrkesbakgrund har inte haft någon avgörande relevans i urvalet, utan huvudsaken har varit vad de jobbar med inom sin organisation. Urvalet gjordes utifrån att jag ville undersöka tre enheter som arbetade med våldsfenomenet men som ändå skiljde sig från varandra utifrån bakgrund och arbetssätt. Intervjupersonerna valdes ut genom att jag letade upp berörda enheterna som låg på lämplig geografiskt avstånd. Jag mailade ut sju mail till olika enheter och fick svar från fyra stycken, varav några vidarebefordrade mig vidare till berörd person med vilka jag sedan stämde av tid och plats för intervju. Intervjuerna gjordes på intervjupersonernas arbetsplatser.

Jag kallar respondenterna för IP (Intervjuperson) 1-6.

Intervjupersoner 1-2: Socialtjänst

Intervjupersoner 3-4: Kvinnojour

Intervjupersoner 4-5: Kommunal Specialenhet för våld i nära relationer.

Den första enheten var Socialtjänsten. Där intervjuade jag två personer från två olika socialtjänstkontor från två mindre kommuner i Skåne. Kommunerna och i förlängningen Socialtjänsten är de som har politiskt/samhälleligt och juridiskt ansvar för att ge stöd till våldsutsatta personer. I den ena kommunen erbjuds enligt hemsidan *rådgivning, samtalsstöd och behandling, hjälp till skyddat boende samt praktisk hjälp*.

Arbetsplatsen har inga specifika insatser för våldsutövare utan de hänvisas till Specialenheten på annan ort. Den andra kommunen angavs via hemsidan att de hjälper till att *göra polisanmälan, få tillfälligt boende eller praktisk hjälp*. De har också en *jourtelefon* dit man kan ringa alla tider på dygnet anonymt. Arbetsplatsen erbjuder samtal med våldsutövare och hänvisar dem också till Specialenheten på annan ort.

Den andra enheten var en ideell kvinnojour i en mellanstor stad vid vilken jag intervjuade IP3 och IP4. Kvinnojouren erbjuder enligt hemsidan *stöd och rådgivning för våldsutsatta kvinnor och deras barn* i form av *samtal och skyddade boenden*. Det erbjuder också *krissamtal för barn och stöd till anhöriga*. De tar alltså bara emot våldsutsatta kvinnor och deras barn, inga män. Män får dock arbeta på kvinnojouren. Kvinnojouren är ideella föreningar som arbetar på frivillig basis. Vissa får finansiering av kommuner med det är inget som är reglerat i lagen (Nilsson 2009). Det ekonomiska stödet varierar också mellan kommuner.

Den tredje enheten var Specialenheten för våld i nära relationer och där intervjuade jag IP5 och IP6. Specialenheten drivs tillsammans med flera kommuner och Svenska kyrkan. Enheten erbjuder stöd till både våldsutövande, våldsutsatta och barn, med flera kommuner som upptagningsområde. De anställda möter både våldsutsatta och våldsutövande och det varierar om de möter både och eller endast en part. På hemsidan kan man läsa att de erbjuder *samtalsstöd individuellt eller i grupp, rådgivning, krisbearbetning och skyddat boende*.

Respondenterna på de tre enheterna har olika erfarenheter och bakgrunder. Utifrån en samlad beskrivning så har de tidigare arbetat med bland annat handläggning inom missbruk, ekonomiskt bistånd och bostadsfrågor samt med behandlande arbete. Några har bakgrund som frivilligarbetare och några har utbildning i psykodynamisk terapi. Respondenterna har arbetat på sina respektive arbetsplatser mellan 1 till 18 år.

4.3 Genomförande av intervjuerna

Vid genomföranden av intervjuerna skickade jag förfrågan på mail där jag presenterade vad min studie skulle handla om och även angav tydligt att respondenterna kommer att bli avidentifierade i min färdiga undersökning. Jag besökte sedan respondenternas respektive arbetsplats för intervju varvid jag på nytt informerade om studien och deras avidentifiering.

För att inte missa något som sades under intervjun så använde jag diktafon för inspelning med respondenternas samtycke.

Som kvalitativ urvalsmetod använde jag mig av snöbollsurval. Metoden innebär att jag får kontakt med personer i berörd organisation men låter sedan de leda mig till de personer som är relevanta för min undersökning (Bryman 2011, s 196). Jag mailade flera organisationer som låg inom för mig rimligt geografiskt område. Vissa mail besvarades nästan genast medan andra tog långt tid eller utan svar alls. Jag prioriterade att försöka träffa dem från vilka jag först fick svar och i ett fall ringde jag och skickade påminnelsemail då det handlade om specialenheten där jag inte hade så många alternativ.

4.4 Metodens tillförlitlighet

Vid kvalitativ metod ska resultat och slutsatser grundas på ett metodiskt arbete där man hela tiden går tillbaka och ifrågasätter och kontrollerar sin analys, detta kallas av vissa för hantverksvaliditet (Alvehus 2013, s 123). Forskaren ska också på ett fylligt och detaljerat sätt kunna beskriva så att det framgår hur kulturen man befunnit sig i sett ut. Dessutom måste det vara uppenbart att forskaren inte låtit personliga värderingar påverka resultatet (Bryman 2011, s 355).

Som intervjuare använde jag mig av begreppet *våld i nära relation* då det är det gängse begreppet för detta våldsfenomen idag. Efter intervjuerna transkriberades varje intervju. Användandet av begreppet våld i nära relation försvagar validiteten i uppsatsen, då våld i nära relationen syftar på en bredare kategori av personer och innefattar fler typer av våld än det jag ville undersöka. Tilläggas bör att andra frågor i min intervjuguide på ett mer specifikt sätt tar upp könsaspekt. I analyskapitlet går också att se att respondenterna i stort hade en uppfattning om att det våld som står i centrum för deras arbete är mäns våld mot kvinnor och vi kom återkommande i intervjuerna in på just det temat.

Vid ett intervjutillfälle på Specialenheten (IP5) fallerade tekniken vid en kortare stund och en del av intervjun blev inte inspelad. Jag märkte detta genast efter intervjun och var noga med att anteckna de delar som sluppit undan medan jag fortfarande hade dem färskt i minnet. På ett av Socialtjänstkontoren (IP2) så fick avdelningen ett akut ärende precis innan intervjun. IP2 valde att ändå genomföra intervjun medan hans kollegor tog tag i ärendet. Denna intervju blev kortare och mindre fyllig än de övriga och i framtida studier hade jag övervägt att

återkomma snarare än att genomföra intervjun, men på grund av tidsbrist valde jag att genomföra den. Jag har haft med mig i åtanke att denna situation kan ha påverkat respondentens svar.

När det kommer till validitet och reliabilitet är det omdiskuterat hur pass relevanta dessa begrepp är när det kommer till kvalitativ metod (Alvehus 2013 s 122-123; Bryman 2011, s 351). Det är svårt att definiera validitet utifrån mätbarhet eftersom det är specifika personer och miljöer som studeras. Forskningen bedöms här helt enkelt utifrån andra kriterier än den kvantitativa, t.ex. tillförlitlighet och äkthet (Bryman 2011).

Som kvalitativ urvalsmetod använde jag mig av snöbollsurval. Denna metod innebär att forskaren tar kontakt med några personer som är intressanta för studien och låter sedan dessa människor föreslå nya personer som skulle vara lämpliga att ingå i forskaren urval. Förslagen tas emot tills forskaren anser att urvalet är tillräckligt stort. Denna metod används främst inom kvalitativ forskning. Då urvalsmetod inte är slumpmässig blir omöjligt att generalisera resultaten eftersom urvalet inte kan säkerhetsställas vara representativt för hur populationen ser ut (Bryman 2011, s 196, Bryman & Bell 2003, s. 126f). Jag valde semistrukturerade intervjuer för att intervjupersonerna skulle utgå från samma förståelseram i sina resonemang och för att fokusera på det jag avsåg att studera. Detta för att skapa hög tillförlitlighet till min insamlade data.

Under undersökningens gång har jag samlat på mig information om respondenterna och den kultur de befinner sig i genom att ha med bakgrundsfakta och ställt många frågor. Jag har sedan i skrivprocessen många gånger gått tillbaka till min empiri och kontrollerat att den ligger tätt ihop med min analys, stödd av tidigare forskning och teori. Jag har gått igenom materialet många gånger i strävan om att ha en hög transparens (Ahrne & Svensson 2015).

Jag har gjort ansträngningar för att inte låta mina egna värderingar framkomma i varken intervju eller analys, men jag är samtidigt medveten om att det är en omöjlighet att vara helt objektiv (Bryman 2011).

4.5 Bearbetning och analysmetod

Kvale & Brinkmann (2014) betonar att analyserandets gång börjar tidigt; samtidigt som intervjun startar, startar också analysen. Han menar att den slutgiltiga analysen är en produkt av intervjuaren och respondenternas samspel, i slutändan en social konstruktion (Kvale & Brinkmann 2014, s 233).

Liksom Kvale & Brinkmann (2014), menar Apsers (2011) att analys sker kontinuerligt under hela arbetets gång. Genom väl planerad studie, grundad teori och kodning kan man sedan vaska fram brödtexten i analysdelen. Enligt Rennstam & Wästerfors (2011) ingår ett ”huller om buller” och obegriplighet i kvalitativa undersökningar vilket gör det nödvändigt att sortera materialet så att det blir mer överskådligt och begripligt, men det finns inget givet sätt att sortera på (Rennstam & Wästerfors 2011, 67-68). Jag använde mig av semistrukturerade intervjuer som jag sedan genom kodning bröt ner i mindre delar (Apsers 2011, s 165). Min kodning skedde i tätt samband med frågeställningarna/syftet samtidigt som jag tog fasta på min teoretiska förståelseram. Jag förde delar av texter till varje tema så att citat från respondenterna som hörde till ett visst tema samlades tillsammans under temats rubriker. Det sorterades i flera teman som hängde ihop. Sedan reducerade jag materialet genom att utifrån uppsatsen syfte urskilja ett antal möjliga svar som kunde belysa detta och sedan identifiera ett antal teman (Rennstam & Wästerfors 2011).

4.6 Forskningsetiska överväganden

En vetenskaplig studie måste underkasta sig vissa etiska krav. Dessa finns specificerade av vetenskapsrådet (2002) och de grundläggande huvudkraven är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. I praktiken innebär de att delge information om studiens syfte, att respondenter samtycker till deltagande och kan avbryta sin medverkan, att uppgifter om respondent hålls konfidentiella i största möjliga grad och att uppgifterna från respondenterna endast får användas för forskningsändamål (Vetenskapsrådet 2002).

I min mailförfrågan till organisationer har jag presenterat min studie och även tydligt angett att respondenterna och verksamhet kommer att bli avidentifierade i min färdiga undersökning. Alla respondenter har, både i mailförfrågan och sedan vid själva intervjutillfället blivit informerade om sina rättigheter utifrån vetenskapsrådets etiska krav (2002). Jag informerade

varje enskild respondent vid intervjun om rätten att avbryta sin medverkan när som helst. Jag har informerat respondenterna om att uppgifterna jag får fram vid intervjun kommer att hållas konfidentiella och endast användas för uppsatsens syfte.

Redan i antagandet om vad som är ett socialt problem och i urskiljningen av grupper som är drabbade av dessa finns en känslighet som kan göra det svårt för undersökning. Till exempel; om jag skulle intervjua kvinnor som blivit drabbade av våld så skulle det vara mer känsligt ur denna synpunkt än att intervjua personer som arbetar med socialt arbete, då de inte är i en lika utsatt position att prata om fenomenet de arbetar med. Däremot är det viktigt att medarbetares identitet inte blir röjd eftersom omgivningens vetskap om deras uppfattningar skulle kunna riskera att drabba dem negativt i deras arbete.

5 Resultat och analys

I detta kapitel redogör jag för empirin utifrån dels mina teoretiska utgångspunkter, dels tidigare forskning som finns redovisad i kapitel 2. Jag försöker därmed presentera empiri som på ett vis kan svara på och/eller kasta ljus på studiens syfte.

Kapitlet är ordnat under tre rubriker vilka motsvarar teman som framkommit som signifikativa i intervjumaterialet. Analys och empiri redovisas utifrån dessa teman. Teman som jag tar upp är: 1. Manskultur och konstruktionen av könsroller, 2. Den komplexa förståelsen av våldet, samt 3. Fragmentering av våldsfrågan.

5.1 Manskultur och konstruktionen av könsroller

Respondenterna är i stort överens om att våldet i hög grad beror på ojämlika maktstrukturer, manskulturer samt att män inte kan hantera sina känslor. Våldet blir därmed ett förvrängt uttryckssätt. Respondenterna lägger vikt vid kön i diskussionerna om våld och våldet framställs som främst en könsuppdelad praktik där män är våldsutövare och kvinnor offer. I diskussionen framstår strukturer, som fostrar oss in i könsroller, som betydelsefullt för förståelsen av uppkomsten av våldsutövning, både i stort men i synnerhet i den nära relationen och där den manliga kulturen är destruktiv.

IP1 på Socialtjänsten menar att pojkar fostras inom en struktur där förväntningar på manlig könstillhörighet hindrar pojkarna från att uttrycka sitt fulla känsleregister. Konsekvenserna blir att pojkar uttrycker ilska när de är ledsna. De ledsna känslorna trycks undan och riskerar sedan komma upp i form av våld.

IP1: jag tror framförallt att det är sättet som män och killar får lära sig att hantera jobbiga situationer, det är med nävarna liksom, och inte visa känslorna, inte gråta, inte bli ledsen när man är det utan istället ska man bli liksom frustrerad och arg istället för att bara gråta ut [...] det är ett strukturproblem att män liksom lär sig inte hantera sin ilska och sin frustration och känslor, de här känslorna som får dem att göra de här sakerna lär de sig att trycka undan och sen kommer de upp på helt galna sätt liksom med sexuella övergrepp och våld, asså, det är nånting som inte stämmer i den här manskulturen så skulle väl jag säga.

IP4 instämmer och menar att det finns ett ideal om den starke macho-mannen:

IP4: det är ju mannen som är normen, att vi uppfostrar våra pojkar fortfarande till män, macho-män, vi säger till 4-åringen om han ramlat och slagit sig att han inte ska gråta för han är ju en stor pojke men en flicka får gråta, det börjar redan där att göra skillnad, att det är ok för en flicka att vara liten o svag men pojken ska vara stark.

När IP1 och IP4 diskuterar strukturproblem och könsroller tangerar de den socialkonstruktivistiska genusteoretiska ståndpunkten att män och kvinnor konstrueras till olika individer (inom ett samhälle) utifrån biologiskt kön. Butler (1993) beskriver *performativitet* som att hela tiden socialt skapa kön. Hon utmanar bilden av ett biologiskt kön och menar att vi genom våra beteenden hela tiden socialt skapar dessa skillnader och könsroller. Trots att både pojkar och flickor (och män och kvinnor) har behov av att gråta, så är detta tillåtet endast flickor (kvinnor) och sanktionerat för pojkar (män). IP1s observation av små barn kan säga något om hur könsroller redan där skapas. Hur barn, individer med samma spektra av känsleregister, tvingas hantera sina känslor på skilda sätt, vilket för män, enligt respondenten, skapar destruktiva sätt att förhålla sig till sina känslor. Om våldsutövande män inte kan hantera sina känslor så är det återigen sett till teorin om kön som konstruktion något socialt skapat. Denna sociala inlärning är därmed något som går att förändra, vilket respondenterna också vittnar om. Respondenterna anger bland annat att de upplever att män i större grad ifrågasätter mäns våld idag, och att män som utövar våld söker hjälp. IP1 från Socialtjänsten och IP5 från Specialenheten tar upp exempel:

IP1: jag tycker det är jättebra att det känns idag som när man läser på sociala medier och sånt att det inte blir så mycket diskussioner om det som det skulle bli för fem år sen att män faktiskt också pratar med varandra om att ”hallå vad är det för problem?” att de börjar bli mer medvetna om det jamen att män pratar med varandra att män börjar tänka mer på de här sakerna och att våldsutövarna måste uppmärksammas bättre och få bättre hjälp [...]

IP5: Ja, det är väl i så fall att det är fler som söker hjälp, så kan man säga, det tycker jag det har jag... medvetenheten i det här jobbet tycker jag ändå som vi som jobbar med det har sett [...]

Även respondenterna på Specialenheten ger uttryck för hur förändringar i samhället med ökad jämställdhet även ger förändrade beteenden hos män och kvinnor. IP5 tror till exempel att kvinnor använder mer våld idag än förr.

IP5: Nu använder de (kvinnor) ju mer våld också va för det har också blivit påverkade av det här moderna samhället, ju mer de tar för sig, ju mer liksom det är OK för kvinnor också att va mer utåtriktade och fram [...] visa nån form av auktoritet, ta för sig och expandera.

Citaten ovan ger uttryck för ett uppmärksammande av förändring i könsrollerna. IP1 uppger att det idag till skillnad för fem år sedan finns diskussioner där män ifrågasätter våld och pratar med varandra om problemet. IP5 uppger att fler män söker hjälp idag. IP5 utmanar också den mer könsstereotypa bilden av kvinnan som svag och offer för mäns våld när hen tar upp att kvinnor tar för sig mer idag. Samtidigt menar respondenten att ett mer jämställt samhälle innebärande att kvinnorna tar plats på samma villkor som männen, vilket alltså kan leda till mer användning av våld i samhället.

Det går att tolka respondenterna som att könsrollerna håller på att luckras upp. Sett till socialkonstruktivistiskt perspektiv och Butlers begrepp om *performativitet* så skapas könsroller genom upprepade handlingar. Könsstereotypa egenskaper hos män och kvinnor är därmed inget inneboende biologiskt format, utan socialt konstruerat av samhället. Om strukturer ändras eller nya individuella handlingar skapas som överskrider dessa könsstereotypa gränser, så kan vi också förändra vad vi ser som manligt eller kvinnligt. Citaten ovan ger exempel på att det finns tendenser till att den manliga könsroller håller på att dekonstrueras eller rekonstrueras till en ny form av manlighet, där män får visa och ge uttryck

för sina känslor. Här går att göra en tolkning att ökad jämställdhet suddar ut könsrollerna och på så vis ger mer utrymme åt olika känslouttryck för både män och kvinnor.

IP6 på Specialenheten instämmer och menar att skillnaderna i hur man utövar våld kan komma att förändras.

IP6 För det är liksom, det är kanske baksidan med jämställdheten då. Om jämställdheten ökar så minskar också de skillnaderna i hur man utövar våld, asså att kvinnor kanske, unga tjejer kanske lättare tar till våld fysiskt våld [...] Asså det bli ju nån slags utjämning i hur man betar sig [...]

IP6:s beskrivningar ovan ger utrymme för en ny typ av våld, som man enligt Johnson skulle kunna tolka som *violent resistant*, dvs. ett slags försvarsvåld. Det kan också gå att tolka svaren som att gränserna för könsrollerna överskrids och det som anses manligt tas över av kvinnor och det som anses kvinnligt tas över av männen (Johnson 2006, Butler 1993).

Sammanfattningsvis framställs våldet som att det i hög grad kommer ifrån att män inte lärt sig hantera sina känslor, vilket är en konsekvens av en överordnad maktstruktur där könsroller skapas och förstärks, och där män är överordnade kvinnor. Men könsroller och mäns och kvinnors relation till våldet framstår också som föränderliga, (på både gott och ont).

Ytterligare en tolkning är att ökad jämställdhet suddar ut könsrollerna och på så vis ger mer utrymme åt olika känslouttryck för både män och kvinnor. Kön diskuteras utifrån könsmaktsstrukturer och könsroller som bidragande till våldet, och könsrollerna framställs även som förändringsbenägna och förståelsen av våld utifrån diskussionen om kön skulle kunna tolkas som att våldsurryck mot kvinnor i nära relationer är socialt skapat.

5.2 Normaliseringsprocessen som utmärkande förklaringsmodell

Respondenterna diskuterar flera olika förklaringar och bakomliggande orsaker till varför våld i nära relation uppstår. Strukturer i samhället som mansnormen tas upp som förklaringsmodell, könsroller; pornografi där både unga män och unga kvinnor lär sig att övergrepp hör till det normala, familjevåld och hederskultur samt tillgång till vapen nämns också som bidragande orsaker. Vidare är de individuella aspekter som tas upp missbruk, psykisk sjukdom, våldsamt eller hård uppväxt/personlig historia som delar av förklaringar bidragande till att män börjar använda våld i sin nära relation. IP6 på Specialenheten ger en

närmare sammanhållen beskrivning om hur alla delar - den individuella, relationen och samhället – hör ihop och påverkar om individen börjar utöva våld eller inte:

IP6: Alltså att både samhälle, närmiljö, relationen och individen spelar roll i om det blir våld [...] Asså på individnivå påverkar hur man mår och hur man har det, vem man är och om man har andra psykiska problem eller missbruk eller vad det kan va för nånting, och relationen har sin påverkan, där är det ju tradition om lever man i ett jämställt förhållande eller inte [...] trivs man med det förhållandet man har? Närmiljön så påverkas du av vilka värderingar som gäller i din närmiljö. Om man då kommer som flykting till Sverige så kanske man har andra traditioner som också påverkar hur man utövar våld. Samhällets uppfattning är ju att, det här är ett brott men straffsatserna är väldigt milda förhållandevis, väldigt få går till åtal [...]

IP6 ger här uttryck för flera nivåer för att förstå våldet och ger uttryck för en komplex förståelse av våldet sammansatt av flera komponenter här som, individ, relation och närmiljön.

Alla respondenter, utom IP5, anger *normaliseringsprocessen* som en viktig förklaringsmodell, och som de använder i sitt arbete och för att förstå våldsprocessen, hur våld i en nära relation uppstår, vilka mekanismer som används vid dess upprätthållande och varför våldsutsatta inte lämnar sin våldsamma partner. Denna teori återkommer bland respondenterna flera gånger under intervjuerna. Framförallt respondenterna på Kvinnojouren ger utförliga exempel på hur normaliseringen kan se ut för en kvinna i ett misshandelsförhållande. Deras exempel är fylligt beskriva och väl förankrade i normaliseringsteorin. IP3 från Kvinnojouren redogör för vad mannen kan säga och hur han kan agera mot kvinnan i en normaliseringsprocess:

IP3 Det börjar ju med guld och gröna skogar och det är den bästa mannen hon nånsin har träffat till att sen vara den värsta för henne, men det kommer alltid succesivt [...] med begränsat livsutrymme, ofta är det ju isolering att den här mannen kanske... det går jättebra i början och han träffar hennes familj och sen börjar han prata lite illa och kanske säger ”amen din mamma gjorde det här mot mig” så kan hon inte riktigt bemöta det och så isolerar han henne från sin familj för att det blir så svårt för henne att hålla fast vid det för att han blir sur varje gång hon pratar med sin mamma i telefon [...] och sen börjar det.. ”Oj ska du verkligen ha den korta kjolen” eller ”vad tjocka dina ben ser ut i den kjolen” eller så... så han viker ner hennes självkänsla och självförtroende och hon börjar gå och dra i det och hon börjar ta på sig kläder som passar honom mer men det passar inte ändå, sen kanske det är en örfil en gång och han ångrar sig jättemycket, sen händer det inte på ett tag och han är jättegullig efteråt och sen händer det igen och så lägger han över skulden på henne: ”fast hade inte du gjort detta mot mig så hade jag aldrig slått dig”. Och på nått sätt så är de här tjejerna redan så nedtryckta och tror inte att de klarar sig

utan den här mannen för att ingen annan kan älska dem och så tror dem på det, och sen eskalerar det [...]

IP3:s exempel innehåller flera av de moment som finns i Eva Lundgrens (2004) teori om normaliseringsprocessen. Enligt Lundbergs teori normaliseras våldet stegvis genom att mannen i början av ett romantiskt förhållande isolerar kvinnan från omvärlden mer och mer, därefter börjar han bryta ner hennes självkänsla genom förolämpningar, för att få kvinnan att tvivla på sig själv. När det fysiska våldet uppstår så är mannen snäll och ångerfull efteråt för att upprätthålla känslomässig intimitet och fortsätta påverka kvinnan att ha starka känslomässiga band till honom. Tillslut lyckas mannen få full kontroll över kvinnan och hon börjar anpassa sig och internalisera en negativ bild av sig själv och internaliserat hans verklighetsuppfattning och hon lägger skulden för hans beteende på sig själv (Lundgren 2004).

IP1 från Socialtjänsten beskriver hur normaliseringsprocessen gör att andra typer av kränkningar än det så kallade ”vanliga våldet” framträder för den våldsutsatta. IP1 hänvisar till teorin genom verbaliseringen *normaliserat*.

IP1: det blir så normaliserat, våldet blir liksom normalt för dem och då ser de det kanske inte så mycket som att jamen han slog mig men det gjorde han ju varje dag men när han tvingade mig att kasta min farmors guldhalsband då blev det liksom, det var värst, typ att så... resten av våldet kan ha blivit så normalt att man tänker knappt på det, tyvärr så blir det så. Man reagerar inte tillslut för vad man utsätts för utan det blir mer att såhär är det [...]

IP1:s exempel kan sägas beskriva när kvinnan är i en internaliserad fas. Då är våldet redan ett så normalt inslag i vardagen att kvinnan inte tänker på det som något avvikande eller oacceptabelt. När mannen däremot kränker kvinnan på ett nytt sätt kopplat till mycket känslor så reagerar kvinnan som att det är något avvikande och jobbigt som sker. Våldet kan därmed eskalera, menar Lundgren (2004), genom att våldshandlingarna alltid trappas upp i grad eller i grymhet. Enligt teorin lägger kvinnan i det här skedet av våldsprocessen skulden på sig själv, då hon internaliserat den negativa självbilden av sig själv och ser våldet hon får utstå som en konsekvens av hennes egna felaktiga beteende, vilket i exemplet från citatet ovan, leder till att det i slutändan är kvinnans eget fel att hon förlorade sin farmors guldhalsband.

Även IP6 från Specialenheten använder liksom IP1 från Socialtjänsten teorin som professionellt vardagsspråk (*normaliseringen*)

IP6: hur ser problemet ut just för den personen? Var finns hon eller han i den här normaliseringen?
Finns det tankar på uppbrott eller är det långt därifrån?

IP6 från Specialenheten resonerar kring var i normaliseringsprocessen den våldsutsatta befinner sig. IP6 ser alltså våldets nedbrytningsprocess och använder detta processtänk som ett verktyg i sitt dagliga arbete. IP6 frågar sig om tankar finns på uppbrott eller om det är långt därifrån. Om ”tankar på uppbrott” finns så är kvinnan som IP6 beskriver i den initiala fasen; ett skede där kvinnan fortfarande lägger skulden för våldshandlingarna på mannen. Här är tanken på uppbrott lättare eftersom kvinnan ännu inte internaliserats. Är kvinnan ”långt därifrån” så är kvinnan alltså mer internaliserad i våldet och här krävs det kanske andra metoder för att hjälpa kvinnan. Normaliseringsprocessen tycks utgöra ett verktyg för IP6 på Specialenheten för att förstå våldet och med den förståelsen kanske lättare navigera i hur hen ska hantera våldet.

IP4 från Kvinnojouren förankrar normaliseringsteorin i alla de möten hen har med våldsutsatta kvinnor.

IP4: jag kan applicera den här [normaliseringsprocessen] på alla kvinnor som kommer till mig i samtalsmottagningen och se det här och jag brukar rita upp och kvinnor säger ”hur vet du det här? Det här är ju min man”.

Normaliseringsteorin verkar alltså vara direkt applicerbar och användbar till IP4:s arbete samt upplevda verklighet för den våldsutsatta som enligt respondenten, väldigt exakt kan känna igen sin situation i beskrivningarna.

IP3 och IP4 på Kvinnojouren uttrycker även båda exempel på hur våldet sker mot kvinnan utan att hon vet att det är våld. IP4 ger exempel på då kvinnan är i en så långtgående fas av normaliseringsprocessen att hon tror att överskridandet av hennes gränser är så som det ska vara.

IP4: Är det fysiskt våld så finns det ju alltid psykiskt våld också och nästan alltid sexuellt våld fast det har inte kvinnorna uppfattat ”för vi är ju gifta eller vi är ju sambos och då har han ju rätt att ha sex med mig” eller ”sex som jag inte tycker om t.ex.”

IP3 beskriver hur utövandet av våldet kan se ut i det initiala skedet av våldsprocessen.

IP3: Och våldet uppstår ju egentligen från dag 1 fast hon inte vet det. Han påbörjar ju våldet genom att skära ner hennes livsrum genom att kanske när hon vill göra nånting så säger han kanske efter 2 veckor inte att hon inte får utan han har väl bättre förslag, så när hon vill gå ut med sina kompisar så säger han inte ”det får du inte” utan han säger ”amen jag hade fixat det här och det här kan vi göra det här istället?” Ja, det är klart att hon vill, hon är jätteförälskad.

Respondenterna IP3 och IP4 på Kvinnojouren är de som betonar normaliseringsprocessen mest även om alla respondenterna (utom IP5) tar upp den. Dessa respondenter såg det också från kvinnans perspektiv. IP5 och IP6 på Specialenheten var de som mer utförligt redogjorde för andra förklaringsmodeller (utifrån individ, närmiljö och omgivande samhälle), och som utgick i högre grad från den våldsutövande mannen och varför han börjar använda våld. Dessa skilda synsätt har troligen att göra med att Kvinnojouren endast möter våldsutsatta kvinnor i sitt arbete och Specialenheten möter både våldsutsatta och våldsutövande kvinnor och män.

Enligt Brå (2002:14) så är svartsjuka, alkohol och upprepat våld vanliga inslag vid misshandel mot kvinnor. Normaliseringsprocessen som tar avstamp i ett feministiskt perspektiv kanske här kan relateras till aspekten svartsjuka som något som är bidragande till mannens vilja att kontrollera kvinnan. Även upprepat våld som Brå (2002:14) tar upp som ett vanligt inslag av våld, förekommer i normaliseringsteorin som förstår våldet just som en process, där våldshandlingar upprepas och succesivt vänjs in i hos den våldsutsatta för att uppnå kontroll för den våldsutövande. Normaliseringsprocessen ger dock inga närmare individualistiska förklaringar till mannens beteende mer än att det handlar om att mannen vill kontrollera kvinnan samt att han vill upprätthålla en maskulinitet. Teorin kan inte säga något om det tredje vanliga inslaget som Brå lyfter vid misshandel av kvinnor, nämligen alkohol. Teorin om normaliseringsprocessen avgränsar sig inom ett maktperspektiv och på så vis missar den andra mer individuella faktorer som kan komma att spela in när våld utövas i den nära relationen. Kanske kan det tredje inslaget vid misshandel, alkohol, relateras mer till Johnsons (2006) olika våldstyper. Johnson lyfter fyra olika våldstyper där han skiljer på våldsamt beteende och våld som medel till kontroll. Johnsons menar att den tredje kategorin

situationellt våld i parrelation (*situational couple violence*) innebär att den ena eller båda personerna i relationen är våldsamma, men ingen av dem både kontrollerande och våldsam. Enligt Johnson kan våld i parrelation alltså utövas utan någon vilja att kontrollera den andra (Johnson 2006). Denna våldstyp kan kanske täcka in andra individuella förklaringar till våldet som respondenterna nämner, och som normaliseringsprocessen inte lyckas täcka in, som t.ex. missbruk, psykisk sjukdom, funktionsnedsättningar samt våldsam eller hård uppväxt/personlig historia.

Sammanfattat framställer respondenterna våldet som ur både det ovan nämnda processperspektivet där våldet systematiskt används men samtidigt så framställer de också våldet som påverkat av många individuella faktorer utan direkt koppling till varandra som utlösare av våldet.

5.3 Ett borttappande av ursprungsproblemet eller ett nytt fokus?

Respondenterna ger olika exempel på hur bekämpningen av våld och våldsuttryck har förändrats över tid. Vissa av respondenterna menar att det blivit bättre förutsättningar inom deras arbetsfält, andra uppger att arbetet med våld i deras kommun är eftersatt och behöver mer resurser. Nästan alla respondenter tar upp att politiker skulle behöva prioritera våldsfrågan högre. Nästan alla respondenterna tar också upp den sociala rörelsen #metoo (social rörelse mot sexuellt våld), som ett positivt exempel på en ny utlösande faktor som förändrat klimatet för bekämpandet av våld, där förändring till det bättre är möjlig.

Både respondenterna i Socialtjänsten och Specialenheten använde begreppet våld i nära relationer när de diskuterade våldet. De nämnda enheterna är ansvariga inför Socialstyrelsen vilken likaså benämner våldsfenomenet för våld i nära relationer i sina dokument (Socialstyrelsen 2019). Socialtjänsten och dess specialenheter är också skyldiga att hantera både våldsutsatta kvinnor och män samt både våldsutövande män och kvinnor och våld i samkönade relationer, vilket gör begreppet användbart och förståeligt. Specialenheten använde även pronomen ”han eller hon” när de pratade om våldsutövare och våldsutsatta, kvinnojouren använde pronomen ”han” för våldsutövaren och ”hon” för den våldsutsatta. Även respondenterna på socialtjänsten använde pronomen hon, dock med lite mer ambivalens. IP2 utgör exempel:

IP2: [...] hon måste ju.. hon säger jag för.. hen då, men det är väldigt sällsynt att det är män som kommer och är utsatta men det händer, men jag kommer säga hon för det är lättast och så är det det vanligaste [...]

Respondenterna på Kvinnojouren använde konsekvent begreppet mäns våld mot kvinnor när de diskuterade våldet. Deras benämningar går alltså emot gängse myndighetsspråk som beskriver våldet ur individnivå, men i linje med kvinnojourernas feministiska tradition (Mattsson 2011, Socialstyrelsen 2017, Wendt Höjer 2002). Kvinnojouren träffar dessutom endast våldsutövande kvinnor och med bakgrund av detta samt deras politiska inriktning så är även deras benämning förståelig och tycks användbar. Våldet framställs alltså ur två olika politiska utgångspunkter.

IP4 på Kvinnojouren är medveten om förändringarna i myndighetstexter och lyfter förändringen i språket som något negativt för våldsutsatta kvinnor. Hen tar också upp fler exempel på hur språket har förändrats inom myndigheter.

IP4: Det har skett succesivt nu på senare år en förskjutning i språket, att man har börjat säga "familjevåld", "relationsvåld" helt plötsligt börjar socialförvaltningens olika enheter kalla sig för det istället för att förut hette det "kvinnofridssamordnare" och nu heter det "familjevåldssamordnare", man pratar inte om mäns våld mot kvinnor, vi är väldigt noga med att säga att "vi arbetar med mäns våld mot kvinnor"

IP4: det är ju väldigt viktigt i den här typen av ärenden att man ser att kvinnan har inte samma möjligheter som den här mannen och börjar man då se att det här är ett "familjeproblem", "lägenhetsfråga" asså man kör som på 50-talet, man går tillbaka där. Där måste vi ju som kvinnojour rörelse stå upp för det här [...]

Respondenterna diskuterar våldet utifrån två olika begrepp, dessa är våld i nära relationer samt mäns våld mot kvinnor. Båda begreppen har berörts i tidigare forskning i kapitel 2. Benämningen av våldsfenomenet har förändrats i myndighetstexter under 2000-talet, från att kallas *mäns våld mot kvinnor* till *våld i nära relationer*. Viss forskning visar hur språkbruket delvis kan ihopkopplas med politisk diskurs (Helmersson 2017, Nilsson 2009, Wendt Höjer 2002). Nilsson (2009) diskuterar i sin studie kring den oenighet om mäns våld mot kvinnor som råder mellan olika professioner och professionella skikt i samhället och kampen om tolkningsföreträde i frågan. Kvinnojourens benämning av fenomenet tycks vara ett uttalat sätt att göra anspråk på tolkningsföreträde i frågan får att återta frågan till dess kärna, dvs

problemet om mäns våld mot kvinnor. Det tycks hos IP4 som att denna könsbaserade förståelse av våldet går förlorad då man benämner våldet som våld i nära relationer.

Armand Mauss (1975) begrepp fragmentering åsyftar en del i den förändring som sker när något som anses vara ett socialt problem träder in på den politiska arenan. Problemet går igenom olika skeden där det initialt tar form, därefter institutionaliseras, och sedan löses upp – fragmenteras. Tidigare forskning har pekat på att det finns tendenser till fragmentering i frågan om mäns våld mot kvinnor (Helmersson 2017; Holmberg, Enander & Lindgren 2015). När begreppet byts ut mot det könsneutrala begreppet *våld i nära relationer* där våldet inte längre definierar vem som utövar våld mot vem, utan kopplas till relation (Mattsson 2011; Wendt Höjer 2002). Med denna nya benämning är våldsutsatta kvinnor ”vem som helst”, och benämningen osynliggör strukturella förklaringar om jämställdhet och kvinnoförtryck (Helmersson 2017). Nilssons studie visade att språket förändrats utifrån politiska ramar och vilket språk som används tenderar också få betydelse för hur man hanterar våldsproblematiken i praktiken (Wendt Höjer 2002, Nilsson 2009). Det skulle alltså kunna gå att tolka IP4:s citat som ett försvar mot den fragmentering av frågan som håller på att ske i form av nya benämningar av våldet när det tagit plats i samhället, och som skymmer den ursprungliga frågan, vilket enligt IP4 är mäns våld mot kvinnor som dessutom är en förlängning av kvinnoförtryck.

Ett annat uttryck respondenten på kvinnojouren ger för fragmentering av frågan. IP4 upplever att utvecklingen gått tillbaka:

IP4: Ja, jag förstår inte varför vi har gått tillbaka i utvecklingen för att jag menar vi hade ju en... vi försökte ju liksom där på 68-70-talet när vi kämpade för det här att vi... mot det här, men det har gått tillbaka. Möjligtvis att det är TV osv jag vet inte varför det har gått tillbaka, jag kan inte svara på det.

Det går att tolka respondentens oro genom Mauss (1975) glasögon. Att denna upplevda tillbakagång har att göra med att frågan börjar fragmenteras och därmed förlora sitt initiala fokus. Respondenten tar upp att hen med andra kämpade för frågan på 68-70 talet, vilket var just tiden när mäns våld mot kvinnor formulerades som ett socialt problem, människor organiserade sig, kvinnojourer kom upp och frågan fick politiskt gehör (Helmersson 2017,

Wendt Höjer 2002). Efter att frågan tagits upp på den politiska agendan har fokus på kvinnorna släppts, menar IP4.

En annan bild av hur bekämpningen av våldet ser ut i dag, ges av IP5 på Specialenheten, som ser våldsfrågan främst som ett individuellt problem.

IP5: [...] jag ser det i väldigt hög utsträckning som ett individuellt problem så att säga, ett familjeproblem, ett relationsproblem.

IP5:s synsätt på våldsproblematiken ligger ganska långt ifrån hur frågan initierades av kvinnojourerna, nämligen ett problem om mäns våld mot kvinnor och könsmaktsordningen. IP5:s synsätt ligger snarare närmare ett mer psykologiskt synsätt, då hen nämnder att våldsfrågan är ett så kallat relationsproblem.

Respondenten uppvisar i citatet ett annat förhållningssätt än de radikalfeministiska separatistiska koncepten som kvinnojourerna från början hade. Då enbart kvinnor jobbade på jourerna och tanken var att alla kvinnor kunde förenas som offer för patriarkatet och där systerskapet kvinnor emellan var en viktig del i att stödja den våldsutsatta kvinnan (Helmersson 2017; Nilsson 2009).

IP5 framställer att hanteringen av våldsfrågan som att det främst ska ske med individbaserad behandling också menar också att ett förändringsarbete hos den våldsutsatta individen måste ske.

IP5: Det är med riskerna och krisbearbetningen och bygga upp en säkerhet och trygghet på ett nytt sätt. Sen efter det så är det då ett förändringsarbete, ett påverkansarbete för att personen ska förstå [...] förstå sin situation och vad den har varit med om, att se vilka möjligheter personen har att handskas med sitt liv och sina tankar och känslor och beteenden på ett nytt sätt eller på ett förändrat sätt, att få en förändrad bild kring sin situation både i sig själv och utanför sig själv. Så att... så kan man säga, och det tar olika lång tid, människor är beredda att gå olika långt också och sen också det här att förflytta fokus från att bli offer till att bli... få förmågan att kunna ta ansvar för sitt liv på kanske ett annat sätt än som utsatt eller som offer.

Våldsproblematiken måste alltså lösas med främst terapeutiska lösningar, där den våldsutsatta kvinnan även kan behöva ändra på sig själv. Även detta kan ses som en form av uttryck för

hur fragmentering har påverkat ursprungsfrågan och flytta fokus till att den våldsutsatta individen ska ändras istället för att strukturer ska ändras.

Respondenterna vid den kommunala Specialenheten lägger mest vikt vid individuella och relationella förklaringar i sina förståelser av våldet. De tycks vilja hålla en så kallad neutral hållning där inte för mycket vikt läggs vid könsmaktsordningen som förklaring, utan mer betoning på att detta kan vara *en del* i varför våld mot kvinnor uppstår. Respondenterna på Specialenheten är mer individualistisk och terapeutiskt inriktade i sina framställningar och förståelser om våldets orsak och dess hantering. Samtliga yrkesverksamma på Specialenheten har grundutbildning i psykodynamisk korttidsterapi.

Sett till begreppet om privat sfär så framkom att detta våldsfenomen som idag är en offentlig och politisk angelägenhet, tycks ha "fastnat" på vägen från privata sfär ut till den offentliga.

6 Sammanfattning och diskussion

I följande avsnitt presenteras en sammanfattning av studiens resultat utifrån frågeställningarna, följt av en slutdiskussion. Även förslag på vidare forskning ges. Varje fråga besvaras under en rubrik där rubrik svarar på 1. första frågeställningen, rubrik 2. andra frågeställningen och rubrik 3. tredje frågeställningen. Syftet med studien är att undersöka hur våld i nära relationer individualiseras och/eller könas samt hur det framställs och förstås av yrkesverksamma vid tre skilda enheter: en Socialtjänst, en Kvinnojour samt en Specialenhet inom socialtjänst inriktad på våld. Frågeställningarna konstruerades utifrån en kvalitativ ansats för att försöka förstå respondenternas subjektiva åsikter och konstruerade verkligheter.

6.1 Diskussionen kring kön vid skildringarna av våldet

Respondenterna är överens om att våldet i nära relation i de flesta fall handlar om en mans våld mot en kvinna. Vidare så tar flera upp att manskulturer och den manliga könsrollen är bidragande orsaker till våldet, då män genom denna roll inte tillåts uttrycka sitt fulla känsleregister. Respondenterna resonerar där av kring könsroller som socialt konstruerade. Respondenter på socialtjänsten och specialenheten menar att könsroller kan gå att dekonstruera, vilket skulle kunna bidra till att män hanterade känslor utan att känslorna uttrycks genom våld. Respondenterna på specialenheten ger också uttryck för att en

förändring i könsrollerna redan har skett genom att män idag diskuterar mer kring våld och sina känslor samt att våldsutövande män söker hjälp i högre grad än förut. Flera respondenterna ger uttryck för att den jämställdhetsutveckling som håller på att ske i det moderna samhället kommer bidra till en förändring av könsrollerna, för både kvinnor och män. Störst vikt vid kön lägger Kvinnojouren och socialtjänsten, medan Specialenheten är mer individualistiskt inriktad, även om kulturella förståelser tas upp så är dessa inte nödvändigtvis könsbaserade.

6.2 Förklaringsmodeller och orsaker till våldet

Respondenterna resonerar utifrån flera förklaringsmodeller och tar upp flera faktorer i sina förståelser av våldet. Den mest framträdande förklaringsmodellen är normaliseringsprocessen. Beskrivningar av olika skeenden och situationer som respondenterna möter hos våldsutsatta (kvinnor) går att härleda till normaliseringsprocessen. Normaliseringsprocessen tycks kunna fungera som ett slags mät-verktyg/matris för att veta hur långt gången den våldsutsatta är i misshandelsförhållandet, samt för att förstå de berättelser som våldsutsatta ger uttryck för där våldet kanske inte egentligen är tydligt just där och då. Normaliseringsprocessen tycks hjälpa respondenterna att *lyfta fram* våldet och göra det synligt som ett kontinuum och en process där även det som inte ser ut som våld är en del av nedbrytningsprocessen. Och för att förstå varför en kvinna inte lämnar en våldsam relation. IP2 nämner endast normaliseringsprocessen hastigt och IP5 nämnder den inte alls. IP2 kommer inte med någon utmanande förklaringsmodell medan IP5 nämnder individuella och närmiljö aspekter som förklaringar till våldet.

Nilsson (2009) menar att vetenskap har använts som redskap av professioner för att hävda tolkningsföreträde och uppnå legitimitet i frågan om mäns våld mot kvinnor.

Normaliseringsprocessen anammades av många kvinnojourer efter Lundgrens (2004) forskning eftersom den bekräftade det många jourkvinnor upplevde i sin arbetsvardag. Det verkar fortfarande som att teorin bekräftas av de två respondenterna på den Kvinnojour jag besökte. Respondenterna på Kvinnojouren är de som i högst grad berör och tar upp normaliseringsprocessen i sina förklaringar och förståelser av våldet. En slutsats av detta skulle kunna vara att normaliseringsprocessen som teoretisk modell, förutom att fungera som ett verktyg i arbetsvardagen, även skulle kunna vara en viktig del för de yrkesverksamma på Kvinnojouren att hänga upp sina praktiska erfarenheter på för att skapa legitimitet i

våldsfrågan. Denna legitimitet skulle kanske kunna fungera som ett giltigt argument för kärnfrågan: mäns våld mot kvinnor. På så vis skulle detta kanske även vara ett försök att förhindra att våldsfrågan så som de ser den, fragmenteras; det vill säga löses upp i institutionernas upptagande och upphör att handla om mäns våld mot kvinnor (Lundgren 2004).

Med en mer kritisk ingång till teorin om normaliseringsprocessen så går det också att se hur respondenterna på Kvinnojourens användning av normaliseringsprocessen nästan är ortodox, man skulle kunna tolka vissa av deras beskrivningar som alltför förminskande av den våldsutsatta kvinnan, som oförstående och utan agens, som att normaliseringsprocessen helt har skjutit bort kvinnans egen verklighetsbild och helt dominerar henne till den grad att hon inte ens *vet* att hon är utsatt för våld. Kvinnan framstår därmed ensidigt som endast svag och passiv.

Det skulle också kunna gå att tolka det som att respondenterna på Kvinnojouren ger starkare uttryck av Normaliseringsprocessen eftersom de möter endast våldsutsatta kvinnor och även tillbringar mer tid med dem, då en mer vardaglig kontinuerlig kontakt finns, och vissa kvinnor exempelvis bor eller vistas i anslutning till respondenternas arbetsplats. Detta gör kanske att Normaliseringsprocessen blir mer användbar för respondenterna på Kvinnojouren i det dagliga arbetet med de våldsutsatta kvinnorna och därmed också mer framträdande när de pratar om våldet.

6.3 Förändringens konsekvenser av bekämpning av våld och våldsuttryck över tid

Vissa av respondenternas svar och framställningar av våldet skulle kunna ge uttryck för att det skett och håller på att ske en fragmentering av våldsfrågan. Både Specialenheten och Socialtjänsten använder det nu mer vedertagna begreppet våld i nära relationer – det begrepp jag även använde vid intervjuerna. Kvinnojouren däremot, som kan representera den del av den kvinnorörelse som en gång formulerade och bar fram problemet om våld i nära relation, använder begreppet mäns våld mot kvinnor, detta trots att jag som intervjuade som sagt använde begreppet våld i nära relation när jag ställde mina frågor. Hur respondenterna väljer att benämna våldet tycks på ett vis speglas i deras förståelse av våldet där specialenheten är mer individualistisk och relationellt inriktad och kvinnojouren mer strukturellt och

feministiskt inriktad, och socialtjänsten någonstans däremellan och är mer benägna att ta upp båda sidor.

Tidigare fanns en mer sammanhållen bild från myndigheter om att våldsfrågan handlade om könsförtryck och mäns våld mot kvinnor i störst grad, även om frågan alltid varit föremål för politiska konflikter (Holmberg, Enander & Lindgren 2015). Senare har frågan från politiskt håll, avgrenat sig till att omfatta andra typer av våld och samtidigt i viss mån, åtminstone i språket, avköna våldet. Denna avsaknad av maktanalys skulle kunna leda till att behoven reduceras till mätbara åtgärder till utsatta individer eller specifika grupper och möjligheter att synliggöra och lösa problem på en strukturell nivå försämras (Holmberg, Enander & Lindgren 2015). Specialenheten arbetar mot en bred klientgrupp och måste således inkludera alla som utsätts och utsätter för våld, men även om det fordrar att använda ett visst språk för att inkludera alla så är deras diskussioner om våldet mer inriktade på individuella förståelser och terapeutiska behandlingar när det kommer till framställningar och förståelser av våldet. Könsförtryck tas upp men är inte centralt i hur problemet förstås.

Respondenterna på Kvinnojouren använde pronomen ”han” i alla fall om våldsutövaren och ”hon” om den våldsutsatta. IP4 kritiserar också de nya begreppen av våldet (våld i nära relationer, familjevåld, relationsvåld) och menar att man med dessa uttryck går tillbaka i tiden igen. I forskningen kan man se en förändring kring frågan om mäns våld mot kvinnor och att fokus i forskning skiftat från endast mäns våld mot kvinnor till att fokusera på fler grupper, t.ex. män, barn och samkönade relationer. Det är troligen också så att Kvinnojouren påverkas av att de endast möter våldsutsatta kvinnor vilket kanske också påverkas deras förståelse av våldet. Till kvinnojourerna som har en mer uttalad politiskt agens dras troligen dessutom personer som delar den världssyn och den syn på våld som kvinnojouren står för.

6.4 Diskussion

Det skulle kunna gå att tolka att våldsfrågan, så som den introducerades, har fastnat lite genom att först vara betonad på ojämställdhet och senare fortfarande ha kvar dessa synsätt, mer återhållsamt (Brå 2002:14, Brå 2017:5). Även Helmersson (2017) studie visar hur fokus på könsmakt och våldsutsatta kvinnor flyttats till relationer och familjemedlemmar. På så vis är det som att frågan gjorde en kort entré eller i någon mening fortfarande befinner sig i

bakgrunden, kvar i den privata sfären, fortfarande trevande på väg ut i den offentliga, men inte utan motstånd (Mattsson 2011).

Det verkar finnas två nivåer, svåra att hantera, där samhällets instanser å ena sidan måste möta varje individ som är utsatt för våld, men på en annan nivå behöver ta till sig den kunskap som finns om att kvinnor i högre grad blir utsatta av män i nära relation. Att förena mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, på en nivå där de båda kan erkännas och mötas skulle vara intressant att se vidare studier på. Kan individualiseringen fortfarande ge ett erkännande av våldet som ett socialt problem som i högst grad drabbar kvinnor? Kan kvinnojourernas perspektiv på en dominerande manskultur få gehör utan att underminera nya perspektiv? Vad är positivt och vad är negativt med att individualisera problemet och med att könsidentifiera problemet? Även detta skulle vara intressant att studera.

Det skulle även vara intressant att veta vad denna terapeutiska ingången får för konsekvenser i samtalsterapierna. Lyfts mäns makt över kvinnor som något väsentligt överhuvudtaget? Sätts det i sammanhang till den personliga situation männen och kvinnorna befinner sig i? Görs klienterna medvetna om den ojämställdhet som råder i samhället och hur den kan hänga ihop med våldet? Eller är fokus mer på att bearbeta sina känslor, förändras eller återfå självkänsla? Stärks våldsutsatta kvinnor att stå upp för sig själva i en ojämställd värld eller fokuserar terapin på att förstå våldet i individualiserade och relationella termer och därmed förändra även kvinnan (liksom mannen i terapi ska förändras)? Dessa frågor skulle vara intressanta att gå vidare med i en annan studie.

Källförteckning

- Ahrne, Göran & Svensson, Peter. (2012) Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt . i P. Svensson, & G. Ahrne (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (ss. 19-33). Malmö: Liber.
- Alvehus, Johan (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok*. Stockholm: Liber.
- Aspers, Patrik. (2011) *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber
- Brottsförebyggande rådet Brå (2001:11) Dödligt våld mot kvinnor i nära relationer
https://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f1800018484/1371914731548/2001_11_dodligt_vald_mot_kvinnor_i_nara_relationer.pdf (Hämtad 2019-08-10)
- Brottsförebyggande rådet Brå (2002:14) “Våld mot kvinnor i nära relationer En kartläggning”
https://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f1800018124/1371914731350/2002_14_vald_mot_kvinnor_i_nara_relationer.pdf (Hämtad 2019-08-10)
- Brottsförebyggande rådet Brå (2014:8)
https://www.bra.se/download/18.9eaaede145606cc8651ff/1399015861526/2014_8_Brott_i_nara_relationer.pdf (Hämtad 2017-11-08)
- Brottsförebyggande rådet Brå (2017:5) *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015*
https://www.bra.se/download/18.4a33c027159a89523b1ae6a8/1494921154159/2017_5_Brottsutvecklingen_i_Sverige_fram_till_ar_2015.pdf (Hämtad 2018-06-12)
- Brottsförebyggande rådet Brå (2019:1) *Nationella trygghetsundersökningen 2018*
https://www.bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e22d3/1548248345315/2019_1_Nationella_trygghetsundersokningen_2018.pdf (Hämtad 2019-08-10)
- Bryman, Alan. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber
- Bryman, Alan. & Bell, Emma. (2005). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Malmö: Liber ekonomi
- Butler, Judith. (1993) *Bodies that matter: on the discursive limits of “sex”*, Abingdon Oxon: Routledge Collins
- Ekström, Veronica. (2016) *Det besvärliga våldet. Socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer*. Linköping: Liu-tryck.
- Gemzöe, Lena. (2013) *Feminism*. Falun: Bilda förlag
- Gottzén, Lucas. (2013) Skam, maskulinitet och respons på mäns våld mot kvinnor.

Socialvetenskaplig tidskrift nr 2, sid 75-92.

- Helmersson, Sara. (2017) *Mellan systemskap och behandling. Omförhandlingar inom ett förändrat stödfält för våldsutsatta kvinnor*. Lund Dissertations in Social Work red. Lund.
- Holmberg, Carin. Enander, Viveka. Lindgren, Anne-Li. (2015) ”Ett litet ord betyder så mycket – Alliansregeringen, Handlingsplanen och betydelseförskjutningar av begreppet mäns våld mot kvinnor” *Sociologisk Forskning*, årgång 52, nr 3, sid. 257 – 278.
- Herrero, Juan. Torres, Andrea. Rodríguez, Francisco J (2017). Intimate partner violence against women in the European Union: The influence of male partners’ traditional gender roles and general violence. *Psychology of Violence*, nr 7(3) sid 385-394.
- Johnson, P Michael. (2006). ”Conflict and Control. Gender Symmetric and Asymmetry in Domestic Violence”, *Violence against Women*. Vol. 12, nr. 11, s. 1003-1018.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB
- Lindgren, Maria Scheffer. (2009) ”Från himlen rakt ner i helvetet” – Från uppbrott till rättsprocess vid mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Karlstad: Universitetstryckeriet Karlstad
- Lundgren, Eva. (2004) *Våldets normaliseringsprocess*. Linköping: Tryckeriet AB
- Mattsson, Tina. (2011) *Våldets komplexitet och gamla paradigmer. Om utmaningar och svårigheter i arbetet med våld i nära relationer*. (Meddelande från Socialhögskolan 2011:5; Vol. 2001:5). Socialhögskolan, Lunds universitet.
- Mattsson, Tina. (2013) Motstånd och neutralisering. Kön, makt och professionalitet i arbetet med våld i nära relationer. *Socialvetenskaplig tidskrift*, nr 3-4, sid 150-167.
- Mauss, Armand L. (1975). *Social problems as social movements*. Philadelphia.
- Nilsson, Gabriella. (2009) *Könsmakt eller Häxjakt? : Antagonistiska föreställningar om mäns våld mot kvinnor*. Lund: Media tryck
- Nilsson, Gabriella. (2010) ”Kampen om kvinnohuset. Om splittring som strategi eller eftergift”. *RIG – kulturhistorisk tidskrift*, vol 93, nr 2, sid 83-96.
- Proposition 1997/98:55 *Kvinnofrid*
- Rennstam, Jens & Wästerfors, David. (2015) *Från stoff till studie*. Lund: Studentlitteratur.
- SFS 2015:454 *Förordning om statsbidrag till kvinno- och tjejjourer*.

- Socialstyrelsen (2013) Kartläggning av skyddade boenden i Sverige
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2013-4-4.pdf> (Hämtad 2017-11-08)
- Socialstyrelsen (2019) Våld i nära relationer
<https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/vald-och-brott/vald-i-nara-relationer/> (hämtad 2019-08-10)
- Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer*. Elanders Gotab.
- Wendt Höjer, Maria. (2002) *Rädslans politik. Våld och sexualitet i den svenska demokratin*.
Lund: Wallin & Dalholm Boktryckeri AB
- Wendt Höjer, Maria. Åse, Cecilia. (1999) *Politikens paradoxer. En introduktion till feministisk politisk teori*. Karlshamn: Lagerblads tryckeri AB
- World Health Organization (2013) ”Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence”
http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85239/9789241564625_eng.pdf;jsessionid (Hämtad 2017-11-08)

Bilagor

Bilaga 1

Intervjuguide

Temat: **bakgrund**, **kategorisering av våld**, **organisationen och det praktiska arbete/praktiska erfarenheter**, **genus och andra sociala aspekter**, **Teori/ideologi**

Personuppgifter

Namn:

Ålder:

Position på arbetsplatsen:

1. Hur länge har du jobbat på arbetsplatsen? *bakgrund*
2. Hur kommer det sig att du började arbeta med våld på den här organisationen?
bakgrund
3. Hur arbetar ni med våldsutsatta på er organisation? *organisationen och det praktiska arbete/praktiska erfarenheter*,
4. Vidareutbildningar som organisationen erbjuder? Kontakt med andra instanser som hanterar/bemöter våld i nära relationer? *organisationen och det praktiska arbete/praktiska erfarenheter*,
5. Har arbetet och/eller förutsättningarna för ditt arbete förändrats under den tid du arbetat med våld i nära relationer? *organisationen och det praktiska arbete/praktiska erfarenheter*
6. Kan du ibland känna dig hotad i din arbetsmiljö? I så fall hur tänker du om detta och hur hanteras det i arbetsgruppen? *organisationen och det praktiska arbete/praktiska erfarenheter*
7. Har organisationen nån gemensam utgångspunkt för definitioner av våld?
kategorisering av våld
8. Vilka klientgrupper möter du i ditt dagliga arbete? Både våldsutsatta och våldsutövande? Vilka problem är det du möter hos klienterna? *organisationen och det praktiska arbete/praktiska erfarenheter, (kategorisering av våld)*

9. Hur ser du att samverkan fungerar mellan polisen, socialtjänsten, hälso- och sjukvården och kvinnojourer gällande våldsutsatta personer? *organisationen och det praktiska arbete/praktiska erfarenheter*
10. Vilken typ av våld förekommer mot våldsutsatta? Hur ser våldsutövandet ut?
kategorisering av våld
11. Är viss typ av våld svårare att komma åt än annan? Hur då? *kategorisering av våld*
12. Ser du att det finns någon koppling mellan vissa sociala beteenden och våldsutövande? (t.ex. porr, missbruk, utanförskap) *genus och andra sociala aspekter, kategorisering av våld*
13. Finns det någon koppling mellan nått visst synsätt och våldsutövande? *genus och andra sociala aspekter, kategorisering av våld*
14. Hur uppstår våldet i nära relation, anser du? *Teori/ideologi*
15. Vad är orsaken till våld eller vilka saker är bidragande? *Teori/ideologi*
16. Finns det människor som är extra drabbade än andra av våld? *genus och andra sociala aspekter*
17. Vad ska man göra för att bli av med våld i nära relationer? *Teori/ideologi*
18. Kan våld (generellt) nån gång vara ursäktat? *Teori/ideologi, kategorisering av våld*
19. Har du sett nått nytt fenomen vad gäller våld i nära relationer? (t.ex. ökad bostadsbrist för våldsutsatta som lämnar) *genus och andra sociala aspekter, Teori/ideologi*
20. Finns det nån typ av utövande våld som du skulle betrakta som särskilt ”kvinnlig”?
genus och andra sociala aspekter
Finns det nån typ av utövat våld som är särskilt ”manlig”? *genus och andra sociala aspekter*
21. Vet du om de våldsutsatta utsätter sig själv för självskaðebeteende? *kategorisering av våld, genus och andra sociala aspekter*
22. Hur tycker du att samhället/politiker hanterar våldsfrågan? *Teori/ideologi, genus och andra sociala aspekter*
23. Tänkte du annorlunda om våld innan du började arbeta med våld?

Informationsbrev

Hej!

Mitt namn är Alida och jag läser till socionom på socialhögskolan i Lund. Denna termin skriver jag min kandidatuppsats och jag skriver om våld i nära relationer. Syftet med studien är att undersöka hur medarbetare som jobbar med våldsutsatta arbetar med och ser på våld. Jag skulle gärna vilja komma i kontakt med två (2) medarbetare inom er organisation för intervjuer till min studie. Intervjuerna kommer ta ca 1 timme.

Jag beräknar genomföra intervjuerna i kommande och nästkommande vecka dvs v. 45-46. Jag är tacksam för och det är helt utmärkt för mig att ni själva föreslår lämpliga tider under dessa veckor. Jag kan givetvis ta mig till för intervjupersonerna lämplig plats.

Enligt vetenskapsrådets forskningsetik så kan intervjupersoner som samtycker till deltagande när som helst avbryta sin medverkan, och uppgifter om intervjuperson kommer hållas konfidentiella i största möjliga grad där jag också aidentifierar de deltagande.

Min handledares uppgifter är:

Annika Capelán

annika.capelan@gmail.com

Jag är mycket tacksam för ert deltagande!

Med vänlig hälsning,

Alida Gadea